

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Sveinung Rotevatn

Ref.nr.:
Saksnr.: 20/1873
Dato: 4. desember 2020

Forskrift om elfenbenslav (*Heterodermia speciosa*) som prioritert art med økologisk funksjonsområde og endring av forskrift om utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven for olivinskog og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone

1. Bakgrunn og hovedpunktene i forslagene

Klima- og miljødepartementet (KLD) legger med dette fram forslag om ny forskrift om elfenbenslav (*Heterodermia speciosa*) som prioritert art med økologisk funksjonsområde og endring av forskrift om utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven for olivinskog og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone (i det videre kalt "åpen grunnlendt kalkmark").

Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* viser til at den økte bruken av arealer og naturressurser har ført til et omfattende tap av naturmangfold og forringelse av mange økosystemer globalt. I den globale rapporten fra FNs naturpanel (IPBES. 2019. Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) framgår det at endret bruk av arealer er det som påvirker naturen mest, både på land og i ferskvann. Også i Norge er arealbruksendringer den viktigste påvirkningsfaktoren for naturmangfold. Det er et nasjonalt mål at "ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres".

Det følger av stortingsmeldingen og den etterfølgende stortingsbehandlingen, at regjeringen skal iverksette en rekke tiltak for å ta vare på truet natur. For naturtyper omhandler meldingen tiltak for truede naturtyper og naturtyper som er viktige for truede arter. Når det gjelder arter, omhandles tiltak for alle truede arter, men som et første steg skal regjeringen iverksette tiltak for å ta vare på sterkt og kritisk truede arter som også er ansvarsarter. Ansvarsarter er arter hvor mer enn 25 % av den europeiske bestanden finnes i Norge. Artsdatabanken har en [søkbart oversikt over norske ansvarsarter](#).

Klima- og miljødepartementet har en helhetlig tilnærming til arbeidet med truet natur i oppfølgingen av stortingsmeldingen. Miljødirektoratet fikk i juli 2017 oppdrag av Klima- og

miljødepartementet om å foreta kost/nytte-vurderinger av relevante tiltak for ansvarsarter som er kritisk truet eller sterkt truet, dvs., om lag 90 arter, og i underkant av 40 naturtyper, de aller fleste truede. Alle relevante tiltak skulle vurderes. Det ble gitt føring om at hvis naturtypen eller arten kan tas vare på ved hjelp av flere tiltak (med tilhørende virkemiddel) skal det minst inngripende tiltaket og virkemiddelet velges.

En direktoratsgruppe bestående av Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet, Landbruksdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Forsvarsbygg og Miljødirektoratet har arbeidet for å løse oppdraget. Gruppen står samlet bak de tre forslagene som denne tilrådingen omfatter.

For å legge grunnlag for en systematisk analyse med nødvendige samfunnsøkonomiske vurderinger valgte Miljødirektoratet en operasjonell målformulering. For de aktuelle artene og naturtypene har Miljødirektoratet angitt spesifikke mål som skal nås innen år 2035. Dette innebærer at analyseperioden er satt fra 2018 til 2035, hvor 2035 er valgt som endepunkt etter en avveining mellom flere hensyn. 2035 gir en horisont som gjør det mulig for virkemidlene og de tilhørende tiltakene å virke en tid, samtidig som det for mange arter og naturtyper vil være svært ambisiøst å oppnå forbedring innen 2035. Hovedmålet er én kategori forbedring på rødlista, mens et alternativt mål er videreføring av dagens status på rødlista. Målene vil bidra til relevante nasjonale mål på naturmangfold, spesielt mål 1.2 om at ingen arter og naturtyper skal utryddes og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.

Direktoratene har vurdert kostnader for tiltak og tiltakspakker der effekten eller måloppnåelsen er å flytte en art eller naturtype en kategori ned på truethetsskalaen, eller eventuelt holde den på samme nivå som i dag. Kostnadene beregnes for å flytte henholdsvis en art og en naturtype en kategori ned. For noen tiltak er det ikke mulig eller hensiktsmessig å beregne kostnader. Det gjelder særlig tiltak som er svært omfattende eller vidtrekkende og/eller der bevaring av den aktuelle arten eller naturtypen kun utgjør en liten del av nytten av tiltaket. Eksempler på slike tiltak er tiltak for å unngå klimaendringer (tiltak for å avbøte virkninger av klimaendringer er imidlertid inkludert i kostnadsberegninger på vanlig måte), prosjekter for kunnskapsinnhenting (unntatt der det inngår som en nødvendig del av et tiltak eller en tiltakspakke), og kostnader ved tiltak for å hindre/ redusere vannforurensning (eutrofiering) i kyst- og havområder generelt.

Miljødirektoratet sendte 14. desember 2018 svar på oppdraget til Klima- og miljødepartementet, med en tilråding som ble utarbeidet i samråd med de nevnte direktoratene. Det ble levert beslutningsgrunnlag for 90 arter og 32 naturtyper. I dette inngikk anbefalinger av et bredt spekter av virkemidler, herunder forslag om prioritert art for to arter og utvalgt naturtype for 13 naturtyper.

Av disse omfatter denne tilrådingen prioritert art for arten elfenbenslav og utvalgt naturtype for naturtypene olivinskog og åpen grunnlendt kalkmark. På grunn av at Artsdatabanken publiserte ny rødliste for naturtyper høsten 2018 pågår det nødvendig faglig oppdatering av enkelte av

beslutningsgrunnlagene. Klima- og miljødepartementet tar sikte på å gjennomføre alminnelige høringer av flere naturtyper som utvalgt naturtype fremover.

I beslutningsgrunnlagene inngår også anbefalinger om områdevern, bruk av juridiske sektorvirkemidler, handlingsplaner og miljøforvaltningens og sektorenes økonomiske virkemidler til skjøtsel, restaurering og fjerning av fremmede skadelige arter. Mange anbefalinger går ut på at flere virkemidler, som styres av ulike sektorer, kombineres. Ved å gjøre dette har man kunnet foreslå virkemiddelbruk for å nå målsetting som innebærer at de minst inngripende virkemidlene velges. For flere av artene og for enkelte naturtyper i utvalget er kunnskapen for mangelfull til å kunne målrette tiltak. For andre arter og naturtyper er det vurdert at det ikke finnes tiltak som fører til at målet kan nås for den aktuelle arten eller naturtypen. Dette er det tatt hensyn til når det er vurdert tiltak, virkemidler og forventet måloppnåelse. For eksempel er det for 14 av artene og for én naturtype i utvalget ikke presentert anbefalte tiltak. For 45 av artene og seks av naturtypene er det vurdert at anbefalte virkemidler gir under 50 % sannsynlighet for å oppnå målet som er satt for arten og naturtypen. Dette er ikke tilfelle for elfenbenslav, olivinskog og åpen grunnlendt kalkmarksom omfattes av denne tilrådingen hvor sannsynlig måloppnåelse er vurdert til å være henholdsvis 85-95 %, 75-85 % og 95-100 %.

For den aktuelle arten og for de to naturtypene i denne tilrådingen er bruk av virkemidlene prioritert art med økologisk funksjonsområde og utvalgt naturtype vurdert som nødvendige for å ta vare på disse i et langsiktig perspektiv.

2. Høringen

Klima- og miljødepartementet sendte 6. februar 2020 høringsnotat med forslag til forskrift om elfenbenslav som prioritert art med økologisk funksjonsområde og forslag til endring av forskrift om utvalgt naturtype for olivinskog og åpen grunnlendt kalkmark på alminnelig høring til 593 høringsinstanser. Klima- og miljødepartementet ba om innspill på om de to naturtypene skulle gjøres til utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven. Det ble bedt om innspill på om det er enkeltområder der alle forslagene har spesielt store konsekvenser. Det ble særskilt bedt om innspill på konsekvenser av å gjøre åpen grunnlendt kalkmark til ny utvalgt naturtype, herunder tilbakemelding på områder som er særlig attraktive for utbygging.

Det kom inn 45 høringsuttalelser:

Forsvarsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (ingen merknader)

Justis- og beredskapsdepartementet (ingen merknader)

Kunnskapsdepartementet (ingen merknader)

Samferdselsdepartementet (ingen merknader)

Utenriksdepartementet (ingen merknader)

Direktoratet for mineralforvaltning

Fiskeridirektoratet (ingen merknader)

Forsvarsbygg
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Oslo og Viken
Fylkesmannen i Trøndelag
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark
Fylkesmannen i Vestland
Kystverket
Landbruksdirektoratet
Meteorologisk institutt (ingen merknader)
Norges vassdrags- og energidirektorat
Riksantikvaren.
Skatteetaten (ingen merknader)
Statistisk sentralbyrå (ingen merknader)

Brønnøy kommune
Bærum kommune
Fjord kommune
Nordre Follo kommune
Oslo kommune
Sel kommune
Finnmark og Kvænangen kommune
Sør-Aurdal kommune (ingen merknader)
Volda kommune
Vågå kommune

Allskog Bjørkedal Skogeigarlag
Forbundet KYSTEN
Glommen Mjøsen Skog AS
Musea på Sunnmøre (MUPSU)
Naturvernforbundet
Norges Bondelag
Norges Skogeierforbund
Norsk Botanisk Forening
NORSKOG
Sabima
Skognæringa Kyst SA
Stiftelsen BioFokus
WWF Verdens naturfond

Høringsuttalelsene i sin helhet er å finne på Klima- og miljødepartementets [nettsider](#).

Miljødirektoratet sammenfattet høringsuttalelsene og oversendte tilrådning til Klima- og miljødepartementet 25. juni 2020.

Sametinget har i e-post av 9. september 2020 uttalt at de ikke ser behov for konsultasjon i saken.

Departementet har vurdert at forslagene til forskrifter ikke er høringspliktige etter EØS-høringsloven. Departementet har videre vurdert at forskriftsforslagene ikke medfører notifikasjonsplikt og høringsplikt etter WTO-avtalene (Avtalen om sanitære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen), TBT-avtalen og Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT)).

3. Elfenbenslav som prioritert art

3.1 Status og utbredelse

Kunnskapen om arten og påvirkningene er svært god. Elfenbenslav har status som sterkt truet ("Endangered", EN) i Norsk rødliste for arter 2015. Det antas at minst 80 % av lokaliteter med elfenbenslav i Norge nå er kjent, og at det kan finnes inntil 155 lokaliteter med nålevende populasjoner (ny kunnskap de siste åra gjør at disse tallene er noe endret fra Norsk rødliste for arter fra 2015). Per 31. desember 2018 ligger 16 lokaliteter med elfenbenslav innenfor verneområder. Arten har hatt en sterk tilbakegang, og nedgangen vil fortsette om ikke tiltak iverksettes. Arten er generelt negativt påvirket av en kombinasjon av flere faktorer, som iblant virker sammen på samme lokalitet. De viktigste er skogbruk (inkl. granplanting), fysiske inngrep og gjengroing. Påvirkningsfaktorene er ulike mellom kulturlandskapslokaliteter og skoglokaliteter, og det ser ut til å være en sterkere nedgang for arten i kulturlandskap sammenliknet med skoglokaliteter. Landbruksarealene har gjennomgått en generell rasjonalisering, og omfattende fjerning av steinblokker kan være en konkret årsak til at arten synes umulig å gjenfinne på en rekke gamle kulturlandskapslokaliteter.

For skoglokalitetene viser erfaringene fra 2015-2018 at områdene arten vokser i synes å være under økende inngrepspress. Dette gjelder ikke minst i artens kjerneregion i Midt-Gudbrandsdalen, hvor flere av de rikeste lokalitetene for arten i Norge (og Europa) nylig har vært utsatt for inngrep. Ny trase for E-6 og flomsikringsarbeid har hatt stor betydning. Mange lavarter er sårbare for forurensning. En faktor som kan ha betydning for elfenbenslav er gjødselspredning i beitemark og glissen beiteskog.

Gammelt funnmateriale sammen med kunnskap om kulturlandskap i de aktuelle regionene i dag, tyder på at elfenbenslav kan ha vært ganske vanlig i det gamle mosaikklandskapet i Gudbrandsdalen, kanskje også i Valdres. Trolig har arten, og andre arter med liknende habitatkrav, hatt en meget stor tilbakegang i disse distriktene siden starten av 1900-tallet, og særlig siden 1950-tallet.

3.2. Forslaget i høringsnotatet

Hjemmelsgrunnlaget

Etter naturmangfoldloven § 23 kan Kongen i statsråd vedta en art som en prioritert art.

Ved vurderingen av elfenbenslav som prioritert art har Miljødirektoratet i samsvar med naturmangfoldloven § 23 første ledd lagt vesentlig vekt på at elfenbenslav er klassifisert som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2015 og har en bestandssituasjon og/eller bestandsutvikling som er i strid med forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 (jf. § 23 første ledd bokstav a) og at elfenbenslav er «ansvarsart» for Norge ved at 25 % eller mer av den europeiske bestanden er i Norge (jf. § 23 første ledd bokstav b).

Forslaget har ut over dette lagt vekt på at prioritert art vurderes som et nødvendig og hensiktsmessig virkemiddel, sammen med områdevern, for å oppnå en forbedring av tilstanden for arten. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer i forbindelse vurderingene og naturmangfoldloven § 14 er vurdert.

Hva prioriteringen innebærer

Virkningene av prioriteringen fastsettes i forskrift innenfor rammene i naturmangfoldloven § 24. Etter bokstav a kan forskriften forby enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av arten eller av bestemte bestander. Bestemmelsen rammer i utgangspunktet alle handlinger som er egnet til å forringe en forekomst eller skade et individ, uavhengig av formålet med handlingen. Etter bokstav a kan forskriften også sette til side regler i §§ 15-21 som tillater uttak i særlige tilfeller. Etter bokstav b kan forskriften gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. Høringsforslaget omfatter økologiske funksjonsområder av mindre omfang for elfenbenslav. Dette er nærmere omtalt i høringsnotatenes vedlegg 3. Etter § 24 siste ledd kan myndigheten etter loven i enkelte tilfeller gi dispensasjoner fra forskriften.

Forskriften kan gi forvaltningsmyndigheten hjemmel til å foreta skjøtselstiltak der det er nødvendig for å sikre bevaring av arten. Paragraf 24 tredje ledd inneholder videre en regel om at offentlige tilskuddsordninger så langt som mulig skal bidra til å sikre bevaring av en prioritert art. Dette innebærer en retningslinje til alle offentlige myndigheter om at en innenfor rammen av en tilskuddsordning bør prioritere tiltak som virker positivt for en prioritert art, mens tilskudd i minst mulig grad bør gis til tiltak som kan skade en prioritert art.

Etter naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b kan en i forskrift om prioriterte arter i tillegg til forbud mot uttak mv. "gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. De hensyn som pålegges må ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk."

Elfenbenslav som prioritert art vil innebære at enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av elfenbenslav er forbudt. I forslaget til forskrift foreslås det at dette vil gjelde fysisk og kjemisk påvirkning av artens voksesteder på en slik måte at arten påvirkes negativt, herunder direkte påvirkning, ødeleggelse eller fjerning av substratenheten (steinblokker/bergvegger/trær) som arten vokser på, og indirekte effekter på disse gjennom negativ påvirkning på nærområdet til

voksestedet, samt andre handlinger som er egnet til å skade, forandre, forstyrre eller på annen måte forringe forekomster av arten.

Virkningen av forskriften om prioriterte arter følger individene av elfenbenslav der de til enhver tid befinner seg og rammer tiltak som fører til skade på individene av arten eller de økologiske funksjonsområdene uavhengig av hvor tiltaket foretas. Hvis det blir oppdaget nye lokaliteter for arten, vil en prioritering også omfatte disse.

Mulige virkemidler for å ta vare på arten

Elfenbenslav trenger langsiktig beskyttelse som også sikrer livsmiljøet til arten mot et vidt spekter av påvirkningsfaktorer. Følgende virkemidler er vurdert: Områdevern, skogbruksloven med forskrifter, prioritert art og økonomiske virkemidler.

16 lokaliteter er i dag vernet etter naturmangfoldloven kap. V. Dette utgjør ca. 10 % av totalt antall lokaliteter. Flere forekomster av elfenbenslav kan være aktuelle for områdevern, enten ved opprettelse av nye verneområder eller ved utvidelse av eksisterende verneområder, særlig de rikeste lokalitetene og for lokaliteter som ligger i større sammenhengende områder med mange naturverdier (for eksempel en del av forekomstene i bekke- og elvekløfter). Det vil imidlertid være svært ressurskrevende og lite hensiktsmessig å sikre alle forekomster av arten på denne måten, og områdevern anses derfor ikke som et hensiktsmessig og effektivt virkemiddel for de fleste forekomstene. Bruk av områdevern som eneste virkemiddel vil også kunne føre til at hittil ukjente forekomster av arten og dens funksjonsområde ikke får tilstrekkelig beskyttelse, fordi de ikke inngår i et verneområde.

Eksisterende virkemidler innenfor skogbruksloven (nøkkelbiotoper) kan bidra positivt til å ivareta elfenbenslav ved å beskytte arten og dens leveområde innenfor sektorens ansvarsområde. Etter Miljødirektoratets syn er imidlertid ikke dette virkemidlet alene tilstrekkelig for å oppnå målet for denne arten, da arten har negative påvirkninger også fra andre sektorer, blant annet fysiske inngrep og gjengroing.

Arten trenger en langsiktig sikring, som også i større grad enn i dag, sikrer livsmiljøet til arten mot utbygging, hogst og andre inngrep, dvs. et bredt spekter av påvirkningsfaktorer. Det er Miljødirektoratets vurdering at status som prioritert art med økologisk funksjonsområde er det mest hensiktsmessige og effektive virkemiddelet for å ta vare på elfenbenslav i et langsiktig perspektiv.

Økologisk funksjonsområde

Etter naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b kan forskriften gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. Forslaget omfatter økologiske funksjonsområder av mindre omfang for elfenbenslav.

Elfenbenslav er sårbar for både utskygging, sterk solinnstråling og vindpåvirkning. Det er derfor viktig å sikre noe mer areal enn selve voksestedet, og det foreslås at det opprettes et økologisk funksjonsområde for arten. Det økologiske funksjonsområdet bør være stort nok til at kanteffekter ikke kan påvirke arten negativt, og det foreslås at det økologiske funksjonsområdet for elfenbenslav omfatter substratenheten der arten er funnet (steinblokk/bergvegg/tre) og en omkringliggende sone med radius på 35 m. Dette tilsvarer et areal på ca. 0,004 km² (4 dekar) per substratenhet.

Det er de enkelte substratenhetene innenfor hver lokalitet som er utgangspunktet for funksjonsområdene. Det er 574 substratenheter (dette tallet avviker noe fra BioFokus –rapportene 2018-21 og 2020-1, noe som delvis skyldes at det i tilrådingen er med noen enheter der det er usikkert om arten lever i dag, og som ble sjekket ut i 2019). I 333 av lokalitetene ligger substratenhetene så tett på hverandre at det totale antall økologiske funksjonsområder som følge av overlapp reduseres til 241 økologiske funksjonsområder i forslaget. Dette arealet utgjør til sammen ca. 1,36 km², hvorav ca. 0,09 km² (6,5%) ligger innenfor eksisterende verneområder. Gjennomsnittlig størrelse for de økologiske funksjonsområdene er 0,0056 km² (5,6 dekar). Det største er 0,032 km² (32 dekar).

samlede arealet av økologiske funksjonsområder utgjør 1,2 km² utenfor eksisterende verneområder. Det betyr både at det enkelte økologiske funksjonsområdet og det samlede arealet av økologisk funksjonsområde utgjør en svært liten andel av samlet skogareal i de berørte skogregionene, og at en dermed er innenfor naturmangfoldlovens krav om at reglene skal omfatte områder "av mindre omfang". Når det gjelder kravet om å "ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk" vil forslaget først og fremst ha konsekvenser for skogbruk. Se omtale av konsekvenser for skogbruket under.

Innenfor funksjonsområdene foreslås det at direkte fysiske inngrep (utbygging, vegbygging, elveforbygninger), hogst av lauvtrær som er mer enn 20 cm i stammediameter målt 1,3 m over bakken, annen hogst unntatt plukkhogst av enkeltrær, skogplanting, forurensning, bruk av plantevernmidler og gjødsling, er forbudt. Bruk som tar hensyn til artens leveområder og ikke påvirker arten negativt, er tillatt. Dette omfatter ferdsel, husdyrbeite, jakt og sanking av bær og sopp. Naturforholdene varierer en del fra lokalitet til lokalitet, og det må vurderes i hvert enkelt tilfelle hvilke tiltak som er tillatt i de ulike lokalitetene, for eksempel gjennom en skjøtelsesplan. På lokaliteter der skjøtsel er aktuelt, skal berørte eier- og næringsinteresser eller andre interesserte organisasjoner involveres i gjennomføringen av tiltakene i handlingsplanen der det er hensiktsmessig. Når det gjelder gjennomføringen av planlagt skjøtsel, bør myndigheten primært søke å inngå avtale med grunneier om å utføre skjøsteltiltak. Det kan også inngås avtale med interesserte organisasjoner eller andre om gjennomføring av skjøtsel eller andre nødvendige tiltak.

3.3 Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

Virkemidlene prioritert art med økologisk funksjonsområde vil bidra til langsiktig ivaretagelse av elfenbenslav, og slik bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet

natur. Gjennomføring av de anbefalte virkemidlene for elfenbenslav slik de fremgår av forslaget, er vurdert å gi 85-95 % sannsynlighet for å forbedre rødlistestatus fra sterkt truet (EN) til sårbar (VU). Det betyr ett trinn forbedring på rødlista i 2035.

Grunneiere og rettighetshavere

I forslaget til forskrift foreslås det et forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av arten. Det foreslås også at det innføres økologiske funksjonsområder. I det økologiske funksjonsområdet foreslås det at det legges begrensninger på tiltak og aktivitet som er ødeleggende for arten. I hvor sterk grad grunneiere, rettighetshavere og andre blir berørt av forslagene, avhenger i utgangspunktet av hvilken virksomhet som drives, eller som er tenkt drevet, på det stedet der elfenbenslav er.

Forskriftene legger opp til at grunneiere eller andre rettighetshavere som har prioriterte arter på eiendommen, skal få muligheten til å inngå avtale med forvaltningsmyndigheten om bruken i økologiske funksjonsområder. Forskriften åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak (gi dispensasjon) fra forskriften dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig. Når en art er blitt prioritert, skal Fylkesmannen informere gjennom annonsering i lokalpressen e.l., og så langt som mulig, i samarbeid med kommunen, gjennom informasjon direkte til grunneiere som har kjente prioriterte arter og økologiske funksjonsområder på sin eiendom. Informasjon skal også gis i de tilfeller det dokumenteres nye forekomster av en prioritert art.

Det anslås at rundt 80 % av de nålevende elfenbenslavsforekomstene er kjent. Videre anslås det at nærmere 90 % av alle kjente substratenheter er nøyaktig koordinatfestet, men det gjenstår fortsatt noe arbeid på sju lokaliteter med ukjent/usikker status. Likevel gir dette en god indikasjon på omfanget av skogareal som vil få restriksjoner dersom elfenbenslav blir en prioritert art. Skogbruket har gjennom forskrift om bærekraftig skogbruk og krav i sertifiseringen, forpliktelser til å ta hensyn til forekomster av en sterkt truet art som elfenbenslav, og enkelte forekomster av arten er fanget opp i nøkkelbiotoper. Dette tas i betraktning når konsekvenser for enkeltskogeiere skal vurderes mht. eventuell status som prioritert art for elfenbenslav. Områder med flere nærliggende forekomster av elfenbenslav kan i noen tilfeller gi et noe større samlet omfang av økologiske funksjonsområder for arten, for eksempel på eiendomsnivå. I noen slike tilfeller kan frivillig vern av privateid skog være et godt alternativ, jf. at områdevern i beslutningsgrunnlaget er anbefalt som virkemiddel for de rikeste lokalitetene og for lokaliteter som ligger i større sammenhengende områder med flere naturverdier som eksempelvis bekkekløfter og elvekløfter, og som vil bidra til å nå mål for områdevern. Videre vil grunneiere også kunne kreve at områder med økologiske funksjonsområder vernes, dersom "summen av hensyn i etterkant av vedtaket gir restriksjoner som medfører en vesentlig vanskeliggjøring og et vesentlig tap", jf. naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b.

Det følger av forslaget til forskrift at det ikke er anledning til å drive ordinært skogbruk i de økologiske funksjonsområdene for elfenbenslav. Det er likevel tillatt å hogge løvtrær med

stammediameter på 20 cm eller mindre målt 1,3 meter over bakken. Videre er plukkhogst av enkeltrær av barskog tillatt. Det er vurdert at et forbud mot flatehogst ikke er tilstrekkelig, jf. NIBIOs definisjon: "Flatehogst innebærer at alle trærne hogges på et areal som er større enn ca. 2 dekar. Noen bruker høyere arealgrense (for eksempel 5 dekar)." Forbud mot flatehogst ville dermed åpne for hogst av hele eller store deler (inntil 2 dekar ev. 5 dekar) av arealet i det enkelte økologiske funksjonsområde, noe som ikke vil ivareta livsmiljøet til elfenbenslav og som vil gjøre en bestemmelse om økologisk funksjonsområde formålsløs. Forslaget åpner derfor for å tillate plukkhogst av enkeltrær og samt hogst av løvtrær under en viss dimensjon.

I henhold til forslaget kan myndigheten etter loven i enkelte tilfeller gi dispensasjoner fra forskriften. For eksempel vil det på en del av lokalitetene kunne gjennomføres forsiktig lukket hogst uten vesentlig negativ effekt på elfenbenslav, mens ordinært skogbruk med åpne hogster/flatehogst vil være ødeleggende. Vedhogst av begrenset omfang, eksempelvis utført ved plukkhogst av enkeltrær, vil i mange tilfeller kunne utføres. Det vil være ønskelig å få til avtaler med grunneierne for å etablere en god forvaltning på den enkelte lokalitet.

Plukkhogst kan altså være aktuelt for enkelte forekomster, men på så små områder som det er snakk om her, vil det sjeldent være regningssvarende med en slik hogstform. Det antas derfor at det fra et skogøkonomisk perspektiv vil oppfattes som en restriksjon med påfølgende økonomisk tap. Et alternativ er å benytte denne hogstformen dersom man ser på et større område utover det økologiske funksjonsområdet i sammenheng. De totale tapene for den enkelte skogeier i de isolerte funksjonsområdene blir små da arealene er små, men det kan i enkelte tilfeller være at de økologiske funksjonsområdene vil gjøre det vanskelig å drive skogbruk i områder rundt disse. Fylkesmannen i Oppland fikk i 2017 gjort beregninger som anslår at det økonomiske tapet vil ligge i intervallet kr. 1 500,- til kr. 8 000,- per dekar, avhengig av bl.a. tilgjengelighet og skogtyper, bonitet og sammenheng med større skogområder. Anslaget er en engangssum. Et økologisk funksjonsområde på ca. 4 dekar vil da innebære et økonomisk tap på mellom 6000 og 32 000 kr. Det understrekes at dette var en generell betraktning ut fra tilgjengelig kunnskap. En faktor som vanskeliggjør presise beregninger, er at flere av elfenbenslavslokalitetene ligger i trange, vanskelig tilgjengelige bekkeløfter med liten eller ingen skogbruksmessig lønnsomhet, og i områder med lav bonitet eller på impediment. I noen tilfeller inngår også elfenbenslavlokaliteter i nøkkelbiotoper som uansett skal ivaretas i skogbruket. Miljødirektoratet vurderer på denne bakgrunn at de hensyn som pålegges skogbruket gjennom oppretting av økologiske funksjonsområder ikke medfører en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk, jf. naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b.

Elfenbenslav som prioritert art vil trolig få begrensete konsekvenser for dagens igangværende bruk annet enn for skogbruk. I de økologiske funksjonsområdene som berører eksisterende veger, vil bruk av vegen og vedlikehold av denne som ikke har negative konsekvenser for elfenbenslav, kunne fortsette. En vurdering tilsier at bruk, vanlig vedlikehold eller salting trolig ikke vil ha negative konsekvenser for arten. Vedlikehold som omfatter areal utenfor eksisterende veg kan for enkelte lokaliteter ha negativ effekt.

Kommuner

Reglene om prioriterte arter antas ikke å ha økonomiske eller administrative konsekvenser for kommunene. Det forutsettes imidlertid at kommunene vil være behjelpelige overfor fylkesmannen med den informasjonen som skal ut til de grunneiere og rettighetshavere som har fått en prioritert art på sin eiendom.

Staten

Ordningen antas ikke å få vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser for berørte sektormyndigheter. Økonomiske og administrative konsekvenser for staten knytter seg til behov for skjøtselstiltak og transplantering av fragmenter av plantelegemet (thallus) og flytting av voksested til andre egnede habitat. Det er etablert en ordning på statsbudsjettet med tilskudd til truede arter, herunder prioriterte arter. Det vil bli lagt vekt på å gi tilskudd til tiltak for prioriterte arter. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen knyttet til ordningen vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

Videre foreslås fylkesmannen som forvaltningsmyndighet etter forskriften for elfenbenslav. Det vil være behov for noe ressurser både hos fylkesmannen og Miljødirektoratet til å behandle søknader om dispensasjon, men dette dreier seg erfaringsmessig om et relativt lite antall per år. Fylkesmannen vil måtte avsette noen ressurser for å nå ut med informasjon om hvor prioriterte arter og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter finnes, til informasjon om tilskuddsordninger og til dialog med kommuner, grunneiere, tiltakshavere og andre aktører i lokalmiljøet om hvilke aktiviteter som eventuelt ikke kan finne sted der.

3.4 Innspill i høringen

Fylkesmannen i Trøndelag, Fylkesmannen i Vestfold og Telemark, Fylkesmannen i Oslo og Viken, Fylkesmannen i Vestland, Landbruksdirektoratet, Naturvernforbundet, Norsk botanisk forening, Riksantikvaren, Sabima, Vågå kommune og WWF er positive til at elfenbenslav vedtas som prioritert art med økologisk funksjonsområde. *Vågå kommune* forutsetter at berørte grunneiere blir holdt økonomisk skadesløse og peker også på at dersom større områder vernes som naturreservat, må det aksepteres at enkeltforekomster utenfor reservatgrensa i noen tilfelle går tapt. Dette innspillet deles også av *Sel kommune*, som for øvrig tar forslaget til orientering. *Glommen Mjøsen Skog, Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund* støtter ikke forslaget om elfenbenslav som prioritert art etter naturmangfoldloven.

Andre mulige virkemidler for å ta vare på arten

Flere høringsinstanser mener at andre virkemidler vil være mer hensiktsmessig enn prioritert art etter naturmangfoldloven.

Landbruksdirektoratet mener at prioritering i enkelte tilfeller, der det er mange forekomster av elfenbenslav på et areal, kan føre til større begrensninger i bruken av ressursene på en eiendom. Landbruksdirektoratet støtter derfor at frivillig vern av skog kan være et godt alternativ der

forekomstene av arten ligger slik, eller i områder med andre naturverdier, og mener dette vil gi større mulighet for at skogeiere som får begrensninger i bruken av ressursene sine kompenseres for dette.

Norges Bondelag mener at virkemiddelet prioritert art med økologisk funksjonsområde er lite egnet for elfenbenslav da det må forventes geografisk dynamikk i hvor arten forekommer over tid med lokal utdøing og spredning. Norsk PEFC skogstandard er bedre egnet til å bevare arten. For den enkelte skogeier vil oppretting av økologiske funksjonsområder for elfenbenslav medføre strenge restriksjoner på skogbruket og dette vil medføre store begrensninger og økonomisk tap for grunneier. Prioritering vil dermed kunne øke konfliktnivået rundt ivaretagelse av arter i skog. Norges Bondelag påpeker også at da det ikke følger noen økonomisk kompensasjon til grunneier med i ordningen "prioriterte arter og økologisk funksjonsområde", vil dette gjøre det vanskeligere å kunne ta i bruk hensiktsmessige virkemidler som frivillig vern eller virkemidler for å sikre skjøtsel av omkringliggende skog med sikte på å styrke forekomstene. Norges Bondelag antar at man i dag kun kjenner en liten andel av faktiske forekomster av elfenbenslav og mener at det må påregnes at antall økologiske funksjonsområder og dermed den økonomiske konsekvensen for skogeiere vil øke kraftig etter hvert som nye forekomster av arten dokumenteres.

Norges Skogeierforbund mener at det allerede eksisterer egnede virkemidler for å ivareta elfenbenslav gjennom kartlegging og avsetting av viktige livsmiljøer i nøkkelbiotoper, og særlig gjennom krav til konsultasjon av miljødatabaser etter PEFC, som omfatter nær 100 % av hogst og tømmeromsetning. Ved å bruke og eventuelt styrke eksisterende virkemidler etter krav i PEFC-skogstandard vil man kunne oppnå en mer hensiktsmessig forvaltning av forekomster av elfenbenslav enn det som ligger i forslaget. Norsk Skogeierforbund finner at påstanden om at hogstinngrep skal være deterministisk for artens overlevelse på lokaliteter, med påfølgende forslag om strenge begrensninger på skogbruksaktivitet, fremstår som udokumentert og ulogisk gitt at arten forekommer på stein og enkeltrær i beiter mer eller mindre uten skog. De mener det er behov for mer kunnskap om artens toleranse for ulike hogstinngrep og bidrar gjerne i konkrete prosjekter som kan bidra til økt kunnskap om dette. Norsk Skogeierforbund mener også at det at man må forvente geografisk dynamikk i hvor arten forekommer over tid, gjør arten lite egnet for bruk av virkemiddelet prioritert art. Etter deres vurdering er det viktigere for arter med slike krav til livsmiljø og spredningsevne å sikre at tilstrekkelig mengde med egnet livsmiljø finnes over tid - sett opp imot en statisk forvaltning med forskriftsfesting av et funksjonsområde hvor arten forekommer på et gitt tidspunkt. Norsk Skogeierforbund har ellers samme betraktninger som Norges Bondelag om mulig økning av konfliktnivået, mangel på økonomisk kompensasjon og økning av antall økologiske funksjonsområder i årene som kommer. Norsk Skogeierforbund ser det som en forutsetning at berørte grunneiere får informasjon og kartfestet informasjon om forekomster ved eventuelt vedtak om prioritering av art, i tråd med Stortingets føringer ved innføring av naturmangfoldloven.

Glommen Mjøsen Skog deler synspunktene til Norges Bondelag og Norsk Skogeierforbund om konsekvenser for den enkelte skogeier, at krav stilt i PEFC-skogstandard allerede i dag

gjennomfører tiltak som vil bidra til å sikre ivaretagelse av arten, økning av konfliktnivået, mangel på økonomisk kompensasjon og økning av antall økologiske funksjonsområder i årene som kommer.

Volda kommune påpeker at der det er elfenbenslav, vil det ofte også være andre hensynskrevende arter. Registreringene av elfenbenslav vil dermed i stor grad falle sammen med skogbrukets egne kartlegginger i form av MIS-figurer, altså areal som er frivillig båndlagt mot hogst i forbindelse med PEFC-miljøsertifiseringen. Der forekomstene ikke inngår i eksisterende båndlagte areal, vil elfenbenslav som prioritert art kunne ramme enkeltskogeiere, da dette noen steder kan gjøre det vanskelig å drive skogbruk på større areal. Volda kommune understreker at det er avgjørende at enkeltskogeiere ikke blir påført urimelige økonomiske ulemper dersom elfenbenslav gis status som prioritert art. I dette ligger at erstatningsordningene må dekke skogeiernes tap utover det som må ses på som "rimelig" ulempe. Volda kommune mener også at dersom det blir aktuelt med vern av områder som naturreservat eller store MIS-figurer, bør det kunne ses mindre strengt på enkeltforekomster av elfenbenslav utenfor reservatgrensa.

Økologisk funksjonsområde

Flere høringsinstanser har merknader til opprettelsen og avgrensningen av et økologisk funksjonsområde.

Glommen Mjøsen Skog er uenig i vurderingen om at oppretting av økologiske funksjonsområder ikke medfører en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk, jf. naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b.

Fylkesmannen i Trøndelag savner en faglig begrunnelse for at størrelsen på det økologiske funksjonsområdet er satt til et område med radius på 35 m rundt hver forekomst. Fylkesmannen mener at det er viktig med økonomiske insentiver for å motivere grunneiere til å drive aktiv skjøtsel av skoglokaliteter der dette er nødvendig for å opprettholde lokalitetens egnethet som levested.

Fylkesmannen i Oslo og Viken anser bestemmelsene i forskriften som strenge nok for å gi sterk beskyttelse innenfor et klart definert funksjonsområde, men mener at bestemmelsene fortsatt vil gi rom for negative kanteffekter (for eksempel etter hogst) innenfor store og individrike lokaliteter. Fylkesmannen anser derfor at områdevern er et nødvendig virkemiddel i slike lokaliteter. Fordi skogvern er frivillig, presiserer Fylkesmannen videre at det er risiko for at eierne av de viktigste lokalitetene for elfenbenslav ikke vil tilby skog til vern, og at det derfor kan være behov for alternative virkemidler for å sikre langsiktig beskyttelse av de mest individrike og viktigste lokalitetene. Fylkesmannen anbefaler videre at det gjennomføres en evaluering av forskriften og andre benyttede virkemidler i 2035 for å se hvorvidt målet er nådd, og behovet for forskriften fortsatt er tilstede. De anbefaler videre at konsekvensene for skogbruket også bør evalueres.

Fylkesmannen i Vestland vurderer at den foreslåtte radiusen på 35 meter i økologisk funksjonsområde trolig vil kunne være tilstrekkelig for å sikre de fleste forekomstene av arten i sine lokaliteter, men ikke i alle tilfelle. Der arten vokser i steinur vil for eksempel 35 m bli for kort, da tiltak i steinur langt utenfor denne avstanden vil kunne føre til bevegelser i ura og utrasing.

Landbruksdirektoratet påpeker at det i enkelte tilfeller bør vurderes om det kan være mer hensiktsmessig å utfigurere et større, mer sammenhengende areal for økologisk funksjonsområde enn radiusen på 35 meter, ettersom det i områder med mange forekomster av arten vil bli vanskelig for skogeier eller andre tiltakshavere å forholde seg til de enkelte funksjonsområdene.

Naturvernforbundet mener at økologisk funksjonsområde må defineres som minimum 35 m radius, ettersom det i noen lokaliteter kan være for lite i forhold til eksisterende/potensielle inngrep, lokalitetsutforming og eksponering. Radius må vurderes i hver enkelt lokalitet og endelig fastsettelse av radius må avgjøres av kompetente fagfolk i hver enkelt lokalitet for å sikre artens voksested mot negative miljøpåvirkninger. Naturvernforbundet mener at begrepene plukkhogst og lukket hogst ikke er entydige eller godt nok definert, og at det må tydelig gå fram at dette ikke er plukkhogst eller lukket hogst i skogbruksmessig forstand, men en biologisk/økologisk definisjon av utplukk av trær i skjøtselsøyemed for å fremme forekomstens langsiktige overlevelse. Naturvernforbundet understreker at et uttak av enkelttrær må være fagøkologisk grundig vurdert og definert i en skjøtselsplan for å styrke arten og dens leveområde. Naturvernforbundet mener videre at det ikke må tillates uttak av lauvtrær med diameter under 20 cm, fordi også lauvtrær med mindre diameter kan være viktige leveområde for elfenbenslav og at det er viktig å sikre langsiktig rekruttering av mange nye, store lauvtrær for å sikre elfenbenslav langsiktig overlevelse i lokaliteten.

Norges Bondelag krever at de økologiske funksjonsområdene kartfestes og at grunneier blir informert. Norsk Bondelag krever videre at Klima- og miljødepartementet klargjør når et areal går inn under regimet "økologisk funksjonsområde" og når det går ut, før forskriften vedtas. Norsk Bondelag henviser her til at i enkelte arealer hvor det er dokumentert elfenbenslav i dag kan arten komme til å forsvinne, og også at arten kan komme til å spre seg til nye områder.

Sabima mener at på lokaliteter som ikke har behov for aktiv skjøtsel, skal det ikke tillates å hogge lauvtrær, da det er viktig at oppslag av lauvtrær blir stående for å sikre rekruttering av substrat for arten. På lokaliteter i kulturlandskapet og enkelte lisedelokaliteter som har behov for aktiv skjøtsel, skal det være lov å ta ut yngre løvtrær for å gjenskape glissen tresatt beitemark og beiteskog, og flersjiktet og lysåpen skog. Dette må gjøres i samråd med personell med kompetanse på elfenbenslav. Plukkhogst av bartrær skal bare være et skjøtselstiltak for å sikre en flersjiktet og lysåpen struktur i skogen og at den må være godkjent av personell med kompetanse på elfenbenslav. Sabima mener videre det må gjøres en grundig gjennomgang av hver lokalitet, og at det utarbeides skjøtselsplaner for lokaliteter der det er aktuelt, i samråd med personell med kompetanse på elfenbenslav. Tilskudd etter ordningen for truede arter bør dekke utforming av

skjøtselsplaner, og kartlegging både på gjenværende gamle lokaliteter og til ny kartlegging i aktuelle regioner. Det vurderes som nødvendig å inngå langsiktige avtaler med grunneier for å sikre kontinuitet i skjøtselen og at det på lokaliteter med skjøtselsbehov der grunneier ikke tar initiativ til skjøtsel, må hjemles for at myndighetene kan overta gjennomføring av skjøtsel. Med hensyn til forslaget om at myndighetene kan gi dispensasjoner fra forskriften, for eksempel for vedhogst av begrenset omfang, mener Sabima at uttak av ved skal kun skje som et ledd i skjøtsel, og at det da kun skal være lov til å ta ut bjørk på 20 cm eller mindre i stammediameter målt i brysthøyde, da dette er et mindre viktig substrat for arten.

WWF mener at den foreslåtte størrelsen på funksjonsområdet på 35 meter radius rundt substrat bør brukes som et minimumsmål, og at det bør være mulig å tilpasse hensynsområdet til terrenget der dette trengs for å sikre lokaliteten mot negative miljøpåvirkninger. WWF mener det som hovedregel ikke bør tillates å ta ut lauvtrær med diameter under 20 cm, da selv trær med denne tykkelsen kan være viktige som substrat for laven, og at unntaket må være dersom dette skal skje som del av godkjent skjøtselsplan. WWF foreslår at forslaget alternativt presiseres til at det kun er bjørk med diameter under 20 cm kan tas ut, da dette er det lauvtreet som vil være mest aktuelt til ved, samtidig som det er et av de mindre viktige treslagene for laven. Om uttak av enkelttrær av barskog fremhever WWF at det ikke må skje på en måte som forringer det økologiske funksjonsområdet. WWF understreker at elfenbenslav til en viss grad er skjøtselsbetinget, og at det derfor bør legges opp til en tilskuddsordning knyttet til gjennomføring av skjøtselstiltak, for de lokaliteter der dette kan være aktuelt.

3.5 Departementets vurderinger

Høringsinstansene er delt i synet på om elfenbenslav bør bli prioritert art med økologisk funksjonsområder. De fleste instansene er imidlertid enten positive til forslaget eller har ikke merknader. Departementet vurderer at det ikke er fremkommet noe i høringen som tilsier at forslaget fra Miljødirektoratet ikke bør følges opp. Departementet slutter seg derfor til direktoratets vurderinger. Virkemiddelet prioritert art med økologisk funksjonsområde vil bidra til langsiktig ivaretagelse av elfenbenslav, og slik bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet natur, samtidig som de negative konsekvensene på øvrige samfunnsinteresser er små.

Når det gjelder innspill fra enkelte høringsinstanser om at andre virkemidler vil være mer hensiktsmessig enn prioritert art, peker departementet på at Norsk rødliste for arter 2015 oppgir påvirkningsfaktorer fra flere sektorer som grunnlag for at elfenbenslav er kategorisert som Sterkt truet (EN). Selv om bruk av norsk PEFC-skogstandard til en viss grad kan bidra til å beskytte arten mot skogbrukstiltak, er departementets vurdering at det kreves et mer helhetlig beskyttelsesregime som også beskytter forekomstene mot andre trusler for at arten skal kunne ivaretas i levedyktige bestander på lang sikt. Prioritert art vil derfor vil være det mest hensiktsmessige virkemiddelet for ivaretagelse av denne arten.

Angående størrelsen på det økologiske funksjonsområdet, viser departementet til at etablering av økologisk funksjonsområde må omfatte mer enn selve voksestedet for arten, da den er sårbar for både utskygging, sterk solinnstråling og vindpåvirkning. Det økologiske funksjonsområdet bør derfor være stort nok til at kanteffekter ikke kan påvirke arten negativt. Vurderingen har vært at dette kan oppnås med et økologisk funksjonsområde som omfatter substratenheten der arten er funnet (steinblokk/bergvegg/tre) og en omkringliggende sone med radius på 35 m.

Det er også i noen uttalelser pekt på at det økologiske funksjonsområdet i noen tilfeller kan være for lite til å sikre en forekomst av elfenbenslav, for eksempel når et tiltak utenfor det økologiske funksjonsområdet medfører direkte skade på individer av arten. Departementet mener det her er verdt å skille mellom reglene som gjelder den prioriterte arten og reglene som gjelder det økologiske funksjonsområdet. I henhold til naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav a er det i utgangspunktet forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art.

Dette forbudet rammer alle tiltak som direkte skader individer eller bestander av arten, uavhengig av hvor handlingen finner sted. I forarbeidene til naturmangfoldloven presiseres det at "ødeleggelse" er en noe videre formulering og omfatter handlinger som er egnet til å skade, forandre, tildekke, forstyrre eller på annen måte forringe en prioritert art. Det vil si at også tiltak utenfor det økologiske funksjonsområdet som ødelegger individer av arten, er forbudt. Etter naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b er reglene om økologisk funksjonsområde ment å verne mot tiltak som mer indirekte vil skade bestanden over tid.

Noen høringsinstanser har merknader til forskriftens formuleringer om hogst og skjøtsel i det økologiske funksjonsområdet. Departementet mener ordlyden når det gjelder hogst av mindre løvtrær og plukkhogst av enkeltrær av bartrær i forslaget til forskrift ivaretar hensynet til elfenbenslav, og viser til faggrunnlaget for elfenbenslav. Der fremgår det at vedhogst og andre småskala hogster (inkludert plukkhogst) trolig i liten grad utgjør en trussel mot arten, ikke minst fordi den i hovedsak lever på bergvegger. Dette kan også i visse tilfeller være positivt, fordi det skaper en mer lysåpen skog.

Forslaget til forskrift ivaretar også etter departementets mening behovet for skjøtsel, både ved at det skal utarbeides en handlingsplan med nærmere retningslinjer for skjøtsel, og at den sikrer forvaltningsmyndighetens adgang til å iverksette nødvendig skjøtsel.

Noen høringsinstanser mener at elfenbenslav som prioritert art vil kunne gi økonomiske tap for grunneiere. Departementet viser til at samlet areal mht. samlede konsekvenser for skogbruk, er relativt lite, ca. 1,2 km² utenfor eksisterende verneområder. Det betyr at samlet areal for de økologiske funksjonsområdene utgjør en svært liten andel av samlet skogareal i de berørte skogregionene. I tillegg ligger en del av lokalitetene i vanskelig tilgjengelige områder med liten eller ingen skogbruksmessig lønnsomhet, som bekkekløfter og områder med lav bonitet eller uproduktiv skog. I noen tilfeller inngår også elfenbenslavlokaliteter i nøkkelbiotoper som uansett skal ivaretas i skogbruket. Departementets vurdering er at tapene for den enkelte skogeier på det isolerte økologiske funksjonsområdet blir relativt små. Det er imidlertid usikkert hvorvidt flere nærliggende økologiske funksjonsområder i enkelte tilfeller kan gjøre det vanskelig å drive

skogbruk på restarealer innenfor en eiendom. Hvis det viser seg at summen av restriksjoner for den enkelte grunneier innebærer vesentlige vanskeliggjøring av igangværende bruk eller vesentlig tap, kan grunneieren kreve at området vernes eller at det gjøres unntak fra forbudet (jf. naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b).

Virkningen av forskriften om prioriterte arter følger individene av elfenbenslav der de til enhver tid befinner seg og rammer tiltak som fører til skade på individene av arten eller de økologiske funksjonsområdene uavhengig av hvor tiltaket foretas. Enkelte høringsinstanser er bekymret for at man ikke kjenner alle forekomstene av elfenbenslav, og at det derfor kan forventes stor økning i konsekvenser av prioritering av arten.

Departementet viser til at det i dag er 125 kjente lokaliteter med nålevende forekomster (jf. Biofokus-rapport 2020-1), og det antas at minst 80 % av lokaliteter med elfenbenslav i Norge nå er kjent. Det antas ut fra dette at det kan finnes inntil ca. 155 lokaliteter med nålevende populasjoner. Dette indikerer at man allerede nå vet hovedområdet av skogareal som blir utsatt for restriksjoner, og at departementet derfor ikke forventer noen vesentlig økning av omfanget av konsekvenser eller berørte grunneiere som følge av ny kartlegging. Departementet peker på at det uansett er viktig å kunne treffe forvaltningstiltak uten at man har fullstendig detaljkunnskap om biologi og samtlige lokaliteter for en rødlistet art.

Arten og økologisk funksjonsområde vil bli tydelig avgrenset og kartfestet. Grunneiere som blir berørt av et ev. vedtak om elfenbenslav som prioritert art, vil bli orientert om dette. Det er også viktig at grunneiere/rettighetshavere får klar og entydig informasjon om hvilke regler som gjelder i økologiske funksjonsområder. Departementet viser også til at grunneier/rettighetshaver kan inngå avtale med Fylkesmannen for å avklare hvilke handlinger som skal være tillatt og ikke i det økologiske funksjonsområdet.

Forskriften kan gi forvaltningsmyndigheten hjemmel til å foreta skjøtselstiltak der det er nødvendig for å sikre bevaring av arten. Naturmangfoldloven § 24 tredje ledd inneholder videre en regel om at offentlige tilskuddsordninger så langt mulig skal bidra til å sikre bevaring av en prioritert art. Dette innebærer en retningslinje til alle offentlige myndigheter om at en innenfor rammen av en tilskuddsordning bør prioritere tiltak som virker positivt for en prioritert art, mens tilskudd i minst mulig grad bør gis til tiltak som kan skade en prioritert art.

Departementet kan ved forskrift avgjøre at en prioritering etter naturmangfoldloven § 23 første ledd bokstav a faller bort når bestandsmålet i § 5 første ledd er nådd. Det er derfor viktig at de som forvalter artene følger utviklingen nøye, slik at dette blir et dynamisk virkemiddel.

4. Olivinskog som utvalgt naturtype

4.1 Status og utbredelse

Rødlistestatus for naturtypen var i 2011 og 2018 sterkt truet ("Endangered", EN). Den mest omfattende påvirkningen skyldes tidligere, pågående og potensielt framtidig bergverksdrift etter

olivinstein med tilhørende mineraler. Et par (til dels større) lokaliteter er tapt på grunn av bergverk. Skogbruk er også en betydelig påvirkningsfaktor for lokaliteter på produktiv mark. Både flatehogst og ev. etablering av gran vil ha stor påvirkning på forekomstenes økologiske tilstand.

Alle forekomstene som er med i kartgrunnlaget for denne tilrådingen er hentet fra Naturbase (Miljødirektoratet), lastet ned i juni 2019. For mer detaljert oversikt over kartlagte forekomster vises det til innsynsløsningen som ligger [her](https://arcg.is/0vufaj) (https://arcg.is/0vufaj).

Olivinskog anses som meget godt kartlagt, med betydelig lavere mørketall enn for de fleste andre naturtyper. Det samlede, kartlagte arealet av olivinskog er ca. 7 km², og omfattes av 23 lokaliteter, der nesten alle består av kun olivinskog (i vid forstand). I tilrådingen av 14. desember 2018 anslås et totalt samlet areal på ca. 15 km² (50 lokaliteter), noe tilsvarende vurderes i Rødlista for naturtyper «Totalarealet for gjenværende forekomster er trolig mindre enn 10 km²»). Etter en nærmere gjennomgang av kjente forekomster, og søk på ikke-kartlagte olivinområder («raudberg-områder»); særlig på kysten av Nord-Trøndelag og Nordland), ser vi grunnlag for å nedjustere disse anslagene noe arealmessig. Vi anslår derfor det reelle arealet/antallet til ikke å overskride 10 km² og 50 lokaliteter. To av lokalitetene er delvis innenfor vernet område og totalt vernet areal er svært lite.

Olivinskog har et tyngdepunkt på Sunnmøre-Nordfjord, og disse områdene er godt undersøkt. Siden er det funnet enkelt-forekomster på Lindås (Hordaland), Brønnøy (Nordland) og Alta samt Pasvik (Finnmark). Olivinkollene opptrer veldig spredt, og det kan finnes ytterligere områder i andre regioner som er oversett. Olivinskog med gran finnes ved Røros, og forekomster med bjørk skal finnes i Nordland, men disse er ikke undersøkt. Det foreligger to registreringer fra Oslo-området, men disse er ikke inkludert i dette kunnskapsgrunnlaget. Forekomstene må undersøkes i felt før det tas stilling til om de er omfattet av definisjonen av olivinskog i forskrift § 3 nr. 8. Utenfor Norge finnes knapt olivinskog dokumentert, og naturtypen virker generelt å være meget sjelden.

Alle påvirkningsfaktorene er pågående. De viktigste påvirkningsfaktorene er bergverksdrift, utbygging av veier, flatehogst og tilgroing/fortetting på grunn av opphørt hevd som beiteskog.

4.2. Forslaget i høringsnotatet

Hjemmelsgrunnlag

Etter naturmangfoldloven § 52 kan Kongen i statsråd vedta forskrift som gir bestemte naturtyper status som utvalgt naturtype for å fremme forvaltningsmålet for naturtyper i naturmangfoldloven § 4.

Ved vurderingen av olivinskog som utvalgt naturtype har Miljødirektoratet i samsvar med naturmangfoldloven § 52 annet ledd bokstav a, lagt vesentlig vekt på at olivinskog er klassifisert

som sterkt truet (EN) på Norsk Rødliste for naturtyper 2018, og dermed har en tilstand som strider mot forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4.

Det er videre lagt avgjørende vekt på at utvalgt naturtype, sammen med virkemidlet områdevern av utvalgte lokaliteter, vurderes som det mest hensiktsmessige virkemiddelet for å oppnå en forbedring av tilstanden for naturtypene. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer i forbindelse vurderingene og naturmangfoldloven § 14 er vurdert.

Avgrensning/definisjon

Olivinskog følger definisjonen i Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken, 2018). Denne definisjonen ligger også til grunn i ovennevnte tilrådning av 14. desember 2018.

Olivinskog, slik den er definert i Norsk rødliste for naturtyper:

«Olivinskog er fastmarksskogsmark på ultramafisk [ultrabasisk] grunn, dvs. på fattig til moderat kalkrik berggrunn med magnesiumsilikat og jernsilikat og innslag av tungmetallholdige mineraler som serpentin. Olivinskog er kjennetegnet ved et spesielt artsmangfold i markvegetasjonen og oftest dominert av furu.»

Følgende definisjon av naturtypen foreslås inkludert i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, som nytt nummer 8 i forskriftens § 3:

"olivinskog. Olivinskog omfatter fastmarksskogsmark på ultramafisk (ultrabasisk) grunn. Med ultramafisk grunn menes fattig til moderat kalkrik berggrunn med magnesiumsilikat og jernsilikat og innslag av tungmetallholdige mineraler som serpentin. Olivinskog er kjennetegnet ved et spesielt artsmangfold i markvegetasjonen og oftest dominert av furu.»

Hva utvelgelsen innebærer

Virkningene av utvelgelsen følger av lovens §§ 53 til 55. Hovedregelen fremgår i § 53 andre ledd: når et tiltak kan påvirke en forekomst av en utvalgt naturtype, skal en ved utøving av offentlig myndighet og ved forvaltning av det offentliges faste eiendom, ta særlig hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype som kan påvirkes for å hindre at naturtypen forringes. Utvelgelsen må dermed ses som en statlig retningslinje til alle offentlige myndigheter, som skal sikre at naturtypen får mer vekt i avveiiinger mot andre samfunnshensyn, enn hensynet til natur normalt vil ha. Det er den enkelte sektormyndighet som foretar vektlegginga innenfor rammene av det enkelte sektorregelverk. Det er hensynet til naturtypen som helhet som skal vektlegges. Ordningen med utvalgte naturtyper innebærer dermed ikke noen fredning av den enkelte forekomsten. Utvelgelsen vil også innebære at naturtypen skal prioriteres sterkere ved fordeling av tilskudd.

Forskriften angir ikke juridisk bindende kartfestede områder for den eller de forekomster som får status som utvalgt naturtype. Forskriften kan likevel avgrense virkeområdet etter kvalitet. I forslaget til olivinskog som utvalgt naturtype er det flere kriterier som må være oppfylt. Forekomstene må derfor undersøkes i felt før det tas stilling til om de er omfattet av forskriften.

Departementet antar det kan finnes forekomster som ennå ikke er kartlagt og vurdert opp mot disse kriteriene, og som forskriften dermed i fremtiden vil få virkning for.

For landbrukstiltak innebærer utvelgelsen videre etter §§ 54 og 55 at det innføres en meldeplikt for tiltak som ikke er søknadspliktige etter annet regelverk. Grunneiere og rettighetshavere som har forekomster omfattet av forskriften på sin eiendom vil få informasjon om dette fra fylkesmannen. Tiltaket skal meldes til kommunen, som kan nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med reglene etter skogbrukslova §§ 6 eller 8 eller forskrift etter jordlova § 11.

Naturmangfoldloven § 53 fjerde ledd åpner for at kommunen ved rettslig bindene plan etter plan- og bygningsloven tar endelig stilling til arealbruken i en forekomst av en utvalgt naturtype. Utvelgingen vil videre etter naturmangfoldloven § 53 første ledd innebære at det ved utøving av aktsomhetsplikten etter lovens § 6, skal tas særskilt hensyn til forekomster av naturtypene for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand. Reglene om utvalgte naturtyper gjelder ikke innenfor områder som er vernet etter naturmangfoldloven kap. V.

Mulige virkemidler for å ta vare på naturtypen

Den mest omfattende påvirkningen av olivinskog skyldes tidligere, pågående og potensielt framtidig bergverksdrift etter olivinstein med tilhørende mineraler. Et par (til dels større) lokaliteter er tapt på grunn av bergverk. Skogbruk er også en betydelig påvirkningsfaktor for lokaliteter på produktiv mark. Både flatehogst og ev. etablering av gran vil ha stor påvirkning på forekomstenes økologiske tilstand.

Miljødirektoratet anbefaler en kombinasjon av sikring av noen lokaliteter, skjøtselsplaner for noen lokaliteter, samt økt kartlegging. Økonomiske virkemidler inngår også i anbefalt virkemiddelpakke. For å begrense arealreduksjonen anbefales vern av de viktigste lokalitetene og utvalgt naturtype for de øvrige lokalitetene. For vern av skog er det ordningen med frivillig vern på privat grunn som er aktuell. Det har vært forsøkt å få til frivillig vern av olivinskog, uten at dette har lyktes til nå. Vi må legge til grunn at kun et fåtall lokaliteter eventuelt vil kunne bli vernet gjennom frivillig skogvern. Det er dermed stor usikkerhet knyttet til bruk av områdevern. Det vurderes derfor som nødvendig at naturtypen gis status som "utvalgt naturtype". Dette vil blant annet sikre en særskilt vurdering av søknadspliktige tiltak. Som en del av videre arbeid med vern av naturtypen, anbefales det at kartlegging gjennomføres som del av pågående kartlegginger i skogvernarbeidet.

Videre viser en gjennomgang av registrerte nøkkelbiotoper i skogbruket og forekomster av olivinskog i Naturbase at det ikke er sammenfall. Ved at naturtypen blir gitt status som utvalgt naturtype vil hogstiltak i forekomster bli meldepliktige. Utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype vil også innebære at offentlige myndigheter som fatter vedtak om bergverksdrift må tillegge hensynet til naturtypen større vekt enn det de må i dag. Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til inngrep i en forekomst, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den

samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted, jf. naturmangfoldloven § 53 tredje ledd.

Det er i noen tilfeller behov for skjøtsel av naturtypen fordi tilgroing er en negativ påvirkningsfaktor for noen forekomster av naturtypen. Gjennom tilskuddsordning for truede arter og naturtyper og gjennom skogbrukets tilskudd til miljøtiltak i skogbruket, er det i dag muligheter for å få tilskudd for gjennomføring av tiltak, men de benyttes i liten grad. Som utvalgt naturtype skal naturtypen bli tillagt mer vekt ved tildeling av slike midler. Landbruksmyndighetene skal samtidig jobbe for at det gis bedre informasjon om ordningen til skogeiere og skogmyndigheter.

4.3 Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

Virkemiddelet utvalgt naturtype vil bidra til langsiktig ivaretagelse av olivinskog, og bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet natur. Det er en viss usikkerhet knyttet til hvordan aktuelle virkemidler kan sikre gjennomføring av anbefalt tiltakspakke med sannsynlighet for måloppnåelse på 85-95%. Miljødirektoratet sammen med direktoratsgruppen senket derfor sannsynligheten for måloppnåelse til 75-85 %.

Grunneiere og rettighetshavere

Den generelle betydningen av utvelgelsen følger av naturmangfoldloven §§ 53 til 56. Hogstiltak vil bli meldepliktig. Med ordningen vil også kunstgjødsling og kalking bli meldepliktig. Konsekvensene for grunneiere og rettighetshavere som følge av utvelgelsen av olivinskog som utvalgt naturtype, beror på hvordan kommunene og andre myndigheter forvalter forekomstene og hvilke eier- og bruksinteresser som gjør seg gjeldende i de konkrete sakene. Hogst, ulike utbyggingsprosjekter og næringsutvikling er de mest aktuelle interessene som må avveies mot hensynet til den utvalgte naturtypen. Ordningen har karakter av en statlig retningslinje for bærekraftig bruk av utvalgte naturtyper. Det legges ikke opp til et beskyttelsesnivå som innebærer at pågående næringsvirksomhet må opphøre eller bli vesentlig vanskeligjort.

Olivinskog finnes stort sett som små, spredte forekomster på koller og rygger. Dermed vil det være rimelig å anta at man i mange tilfeller kan unngå å berøre forekomster av naturtypen gjennom god planlegging og lokalisering av for eksempel utbygging eller tilrettelegging for ferdsel. Miljødirektoratet legger derfor til grunn at utpeking først og fremst vil ha konsekvenser for skogbruks- og mineralvirksomhet.

Utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype vil medføre at det i tilknytning til forekomster av naturtypen innføres meldeplikt for skogbrukstiltak som ikke er søknadspliktig etter annet regelverk, jf. naturmangfoldloven § 54. Det bør i utgangspunktet ikke gis tillatelser som medfører at naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand forringes, og utvelginga vil dermed medføre ei begrensning i adgangen til å gjennomføre hogst og andre skogbrukstiltak innenfor forekomstene i den grad tiltaket vil medføre en slik forringelse. I Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken, 2018) pekes det særlig på flatehogst og treslagsskifte til gran som trusler for naturtypens økologiske tilstand. Departementet legger til grunn og tolker § 3 i forskrift

om bærekraftig skogbruk slik at plikt til å ta nødvendig miljøhensyn følger allerede av dagens sektorregelverk. Vi legger videre til grunn at denne plikten innebærer en sterk begrensning i adgangen til å gjennomføre skogbrukstiltak som vil skade den økologiske tilstanden til en sterkt truet naturtype. Vi antar dermed at utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype i liten grad vil påvirke den reelle adgangen til å gjennomføre skogbrukstiltak. Gjennom å innføre et krav til forhåndsmelding vil utvelgning derimot sikre kontroll med at regelverket overholdes.

Det er utgangspunktet en målkonflikt mellom ønsket om å bevare naturtypen olivinskog og ønsket om å utvinne industrimineralet olivin, i alle fall så lenge utvinningen skjer i dagbrudd. Det framgår på Norges Geologiske undersøkelse (NGU) sine hjemmesider (<https://www.ngu.no/fagomrade/olivin>) at olivin er et av Norges viktigste industrimineraler (om lag 50 % av verdens olivinproduksjon kommer fra Norge). I følge NGU er olivinforekomsten som i dag drives som dagbrudd stor, og dekker kanskje det eksisterende behovet i flere tiår fremover. NGU har per i dag undersøkt og registrert 20 ressurser for olivin i Norge som kan bli økonomisk viktige i fremtiden. Av disse er 14 ressurser ikke i konflikt med olivinskog. Fire har direkte overlapp med olivinskog, og videre to har direkte nærliggende/tilgrensende olivinskog.

Utpeking av olivinskog som utvalgt naturtype vil innebære at offentlige myndigheter som fatter vedtak om bergverksdrift etter plan- og bygningsloven eller mineralloven må tillegge hensynet til naturtypen olivinskog større vekt enn det de må i dag i saker der naturtypen vil påvirkes av utvinningen. Det må antas at dette kan føre til at det i enkelte tilfeller ikke blir åpnet for utvinning med mindre utvinningen kan skje i underjordisk gruve. Det må videre antas at et slikt vilkår vil ha betydning for lønnsomheten i utvinningen.

Det er behov for skjøtsel av naturtypen, særlig på fem lokaliteter. Aktuelle skjøtselstiltak er tynning, rydding, avstandsregulering i ensaldrede bestand som er under fortetting, fjerning eller brenning av hogstavfall eller gjeninnføring av beitedyr. Gjennom tilskuddsordning for truede arter og naturtyper og gjennom skogbrukets tilskudd til miljøtiltak i skogbruket, er det i dag muligheter for å få tilskudd for gjennomføring av tiltak, men de benyttes i liten grad. Som utvalgt naturtype skal naturtypen bli tillagt mer vekt ved tildeling av slike midler. Etter naturmangfoldloven § 53 sjette ledd kan det offentlige inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av en forekomst av en utvalgt naturtype. En mulig følge av dette er at grunneiere med olivinskog på sin eiendom, eller andre tiltakshavere på arealet, i større grad kan få muligheter til støtte til slike tiltak, og at tilskuddene og tiltakene kan bli mer forutsigbare. Det er vanskelig å anslå hvor stor økning i tildelte tilskudd en utvelgelse av naturtypen kan gi sammenlignet med tildelinger på dagens nivå.

Kommuner

Reglene om utvalgte naturtyper antas ikke å ha nevneverdige økonomiske konsekvenser for kommunene.

Kommuner som har forekomster av utvalgte naturtyper, vil i forvaltningen av disse måtte forholde seg til naturmangfoldlovens regler side om side med plan- og bygningsloven og sektorregelverk som de har myndighet etter. Kommunene vil som myndighet etter plan- og bygningsloven og andre lover, få en sentral rolle i arbeidet med å forvalte utvalgte naturtyper, men ordningen er ikke vurdert å ha større administrative eller økonomiske konsekvenser med hensyn til oppfølgingen i den kommunale forvaltningen, jf. Ot prp. nr. 52. på s. 363. Dette har sammenheng med at vedtak fremdeles skal fattes etter andre lovverk enn naturmangfoldloven. Det kan imidlertid bli noe merarbeid i forbindelse med saksbehandling av meldepliktige jord- og skogbrukstiltak og kunngjøring av tillatelser til inngrep etter §§ 54 til 56 i naturmangfoldloven. Det er imidlertid ikke grunn til å anta at dette vil dreie seg om mange saker per kommune. De administrative konsekvenser av meldepliktordningen blir derfor også begrenset.

Status som utvalgt naturtype medfører en forenklet forvaltning for kommuner og andre myndigheter som skal forvalte og fatte beslutninger som kan skade eller ødelegge slike naturtyper. Det at staten har valgt ut noen naturtyper som utvalgte naturtyper innebærer at disse skal tillegges større vekt i saker i forvaltningen enn naturtyper som ikke er utvalgt. Vedtak som berører utvalgte naturtyper skal registreres i Miljøvedtaksregisteret. Det vil forenkle forvaltningen av natur i Norge. På sikt vil derfor utvalgte naturtyper kunne medføre besparelser både for fylkesmenn, kommuner og andre.

Staten

Det er behov for skjøtsel av naturtypen. Naturmangfoldloven § 52 fjerde ledd sier at "der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av naturtypen, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre naturtypen". Dette betyr at det ved utvelgelse må utarbeides handlingsplan for naturtypen. Det må avsettes ressurser til dette innenfor gjeldende budsjettammer.

Det er etablert en ordning på statsbudsjettet med tilskudd til truede naturtyper, herunder utvalgte naturtyper. Det vil bli lagt vekt på å gi tilskudd til tiltak i utvalgte naturtyper. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen knyttet til ordningen vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

Forskriften om utvalgte naturtyper medfører ingen endring mht. forvaltningsmyndighet. Naturtypen har inngått i tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper (og vært søkbar i søknadssenteret) siden 2015.

Fylkesmannen vil måtte avsette ressurser for å nå ut med informasjon til grunneiere og rettighetshavere om hvor forekomstene av den utvalgte naturtypen finnes, til informasjon om tilskuddsordninger, og til dialog med kommuner, grunneiere, tiltakshavere og andre aktører i lokalmiljøet om hvordan forekomstene bør skjøttes. Videre må fylkesmannen bidra til skjøtelsavtaler og skjøtelsplaner og klargjøre hvilke aktiviteter som vil være positive, nøytrale og negative for naturtypen.

4.4. Innspill i høringen

Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Vestfold og Telemark, Fylkesmannen i Vestland, Landbruksdirektoratet, Naturvernforbundet, Norsk botanisk forening, Riksantikvaren, Sabima og WWF stiller seg positive til at olivinskog blir utnevnt til utvalgt naturtype.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal viser til at olivinskog som utvalgt naturtype vil gi naturhensyn større tyngde i plan- og utbyggingssaker, og at meldeplikt for landbrukstiltak sikrer at kommunen kan nekte eller sette vilkår dersom naturtypen blir forringet. Fylkesmannen legger til grunn at hensyn til olivinskog må vurderes strengt, spesielt i lys av at tilsvarende forekomster ikke kan etableres eller utvikles andre steder. Fylkesmannen påpeker videre at naturverdiene i olivinskog er store, at flere områder kvalifiserer til å bli vernet som naturreservat, og at interesser knyttet til bergverk og skogproduksjon står i veien for statlig og frivillig vern. Det poengteres at mulighetene til å få realisert vern ikke må bli svakere som følge av at olivinskog blir utvalgt naturtype, dersom det skulle vise seg å bli åpning for å verne enkeltområder.

Naturvernforbundet påpeker at olivinskog er særdeles dårlig representert i eksisterende verneplaner og mener at bevaring av olivinskog er noe som absolutt må prioriteres svært høyt, ettersom den er en egenartet og sjelden naturtype med særegne arter.

*WWF fremhever at dette er en svært sjelden skogtype, som man har et tydelig ansvar for å ta vare på i Norge og at olivinskog har vært en av de fremste eksemplene på norsk skognatur med utilstrekkelig beskyttelse av naturverdier, og hvor det er omfattende trusler mot disse. WWF anser det derfor som veldig viktig at olivinskog får bedre beskyttelse i form av å bli en utvalgt naturtype, i tillegg til at det, som påpekt i høringsdokumentet, må vernes flere lokaliteter. *Allskog Bjørkedal Skogeigarlag, Brønnøy kommune, Skognæringa Kyst SA og Volda kommune støtter ikke forslaget om at olivinskog blir en utvalgt naturtype.**

Definisjon/avgrensning

Fjord kommune påpeker at det er viktig at skogeierne i de aktuelle områdene deltar i det videre arbeidet med utarbeiding av skjøtselsplaner og annen kartlegging av olivinskogen. Når det gjelder utstrekning og lokalisering av den ene olivinskoglokaliteten i kommunen må det gjøres en faglig vurdering.

Norges Skogeierforbund mener definisjonen og avgrensningen av olivinskog er omdiskutert i fagmiljøene og at det fortsatt er behov for å avklare om funn av noen sjeldne enkeltarter gir tilstrekkelig grunnlag for å definere denne naturen som en egen «type» natur basert på vitenskapelige kriterier. Norsk Skogeierforbund mener derfor at eventuell utvelgelse etter naturmangfoldloven vil kreve en lagt mer tydelig avgrensning av denne eventuelle typen skog mot andre typer enn det som foreligger i dag. Norsk Skogeierforbund ser det forøvrig som en forutsetning at berørte grunneiere får informasjon og kartfestet informasjon om forekomster ved

eventuelt vedtak om utvelgelse av naturtype, i tråd med stortingets føringer ved innføring av naturmangfoldloven.

Naturvernforbundet etterlyser gode definisjoner av buffersoner som bevarer selve forekomsten av olivinskog på en økologisk god måte og mener at dette er avgjørende for å sikre at negativ økologisk påvirkning utenfra ikke skal forekomme - særlig for mindre forekomster.

Sabima mener at en presis og samtidig ikke for snever avgrensning er viktig, slik at de faktisk verdifulle områdene blir fanget opp. *Sabima* kan ikke akseptere at det som et resultat av høringen kommer inn unntak som gjør at viktige områder med naturtypen ikke blir dekket av forskriften.

Andre mulige virkemidler for å ta vare på naturtypen

NORSKOG vurderer at verneverdiene i skogene i naturtype olivinskog i forhold til skogbruk vil bli ivaretatt gjennom ordinær drift, og at klassifisering som utvalgt naturtype burde være unødvendig. *NORSKOG* understreker også at skogbruk i disse aktuelle områdene som for landet for øvrig er gjenstand for PEFC-sertifisering, hvorav det følger at spesielle miljøverdier skal hensyntas ved hogst. Skulle man likevel komme til at utvalgt naturtype er nødvendig for sikring av arealene mot annen påvirkning, må praktiseringen av denne legges opp slik at tradisjonelt skogbruk i praksis kan drives som tidligere.

Skognæringa Kyst SA mener at det ikke er bevist at dagens drift er til ulempe for bevaring av viktige arter i tilknytning til olivinskog, men at det snarere er bortfall av jord- og skogbruksdrift i området som kan være uheldig for sikring av verdifulle arter. Den beste og sikreste måten å sikre naturtypen olivinskog på vil være å inngå langsiktige avtaler med de aktuelle grunneierne, slik at man i hvert enkelt tilfelle gjør konkrete avtaler om skjøtsel og drift av skogen og eventuelt beiting, mot et årlig vederlag. *Skognæringa Kyst* mener slike avtaler kan følges opp og justeres i tråd med lokalitetenes utvikling og økonomien i tiltakene, og at samarbeidet må være av slik karakter at grunneierne og bygdelaget ser nytte av å bli med på samfunnsoppdraget.

Allskog Bjørkedal Skogeigarlag vurderer det slik at skogene kan drives på en bærekraftig og god måte etter de gjeldende standarder og bruk av Miljø i skog registreringer (MIS).

Konsekvenser for næringsvirksomhet

Forbundet KYSTEN ber Klima- og miljødepartementet om å finne gode løsninger for skjøtsel av olivinskogen som tar båtbyggere med i forvaltningen av skogen på en slik måte av den gamle, tradisjonelle båtbyggervirksomheten kan fortsette. Forbundet ber om unntak fra meldeplikten for uttak av skog i Bjørkedalen i Volda kommune, og grunngir dette med bygdas mangehundreårige båtbyggertradisjoner som er avhengige av forekomstene av olivinskog. Skogen har vært skjøttet i et langsiktig perspektiv og på en bærekraftig måte av gårdbrukerne i hundrevis av år og at båtbyggernes bruk av olivinskogen her har motvirket gjengroing og bidratt til et godt biologisk mangfold. Hvis man må melde eller søke om å få ta ut trær, vil det bli vanskelig å opprettholde den immaterielle kunnskapen knyttet til forvaltning av skogen, kunnskapen om trær, emner og

materiale som er egnet til båtbygging, og i verste fall gjøre slutt på den gamle båtbyggertradisjonen. Forbundet KYSTEN understreker en nylig fellesnordisk nominasjon om å få innskrevet nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv, hvor en sentral del av nominasjonen er båtbyggernes bærekraftige bruk av skogen som en viktig del av båtbyggertradisjonen. Det nordiske samarbeidet om nominasjonen har vært koordinert av Forbundet KYSTEN, som mener at en god skjøtsel av olivinskogen i Bjørkedal gjøres best dersom det legges en helhetlig forvaltning til grunn som både inkluderer natur- og kulturvern.

Musea på Sunnmøre hevder at uttak av olivinskog til båtbygging er nødvendig for å kunne opprettholde den immaterielle kunnskapen knyttet til skogforvaltning, materialkunnskap, tilvirking av material og båtbygging, og at menneske og natur her har spilt på lag i århundrer. *Musea på Sunnmøre* frykter at en eventuell tung og byråkratisk saksgang i søknad om å ta ut skog til båtbygging, kan bidra til at det blir slutt på den gamle tradisjonen.

Volda kommune ber på det sterkeste om at olivinskog ikke blir en utvalgt naturtype på bakgrunn av de store konsekvensene der vil innebære for lokalt næringsliv og båtbyggertradisjonen i Bjørkedalen. Det er viktig at råstoffet for båtbygging er disponibelt for skogeierne, ettersom dette trolig er avgjørende for at båtbyggingstradisjonen skal opprettholdes.

Brønnøy kommune fremhever at deres ene forekomst av naturtypen utgjør ca. 18 % av all olivinskog i landet, med en stor og intakt lokalitet, som er blitt verdisatt som svært viktig (A) etter kartlegging av blant annet naturtyper i 2009. *Brønnøy kommune* påpeker at området (Raudbergan) også har stor interesse som mineralressurs og i gjeldende kommuneplans arealdel fra 1998 i hovedsak er avsatt til område for råstoffutvinning (olivin). Fra et næringslivsperspektiv vil det derfor være svært uheldig å forskriftsfeste olivinskog som utvalgt naturtype.

Fjord kommune peker på at kommunen har godkjent et masseuttak ved Onilsavatnet som ligger innenfor olivinskogområdet. Det har imidlertid ikke vært uttak av masse her siden ca. 2005. Masseuttaket er innarbeidet i kommuneplanen, men kommunen skal vurdere dette masseuttaket i forbindelse med kommuneplanprosessen. For kommunens andre lokalitet (Raudbergvika) har det være drevet gruvedrift som nå er avsluttet. De nedlagte gruvene skal bygges om til et landbasert oppdrettsanlegg for smolt og laks. Gruvene er en mindre del av hele eiendommen og innenfor denne ligger også området med olivinskog.

Allskog Bjørkedal Skogeigarlag fremhever at Bjørkedalen for en stor del ligger på olivingrunn og at tradisjonell bruk av arealene er avgjørende for framtidig bosetting og landbruksdrift, og helt sentralt for å ta vare på båtbyggertradisjonene i området. Skogeigarlaget vurderer det slik at skogene kan drives på en bærekraftig og god måte etter de gjeldende standarder og bruk av Miljø i skog registreringer (MIS).

Skognæringa Kyst SA hevder at olivinfuruskogen spesielt i Bjørkedalen i Volda kommune er avgjørende for videre bosetting og næringsliv i Bjørkedalen.

Landbruksdirektoratet mener at utvelgelse av naturtypen vil legge begrensninger på hogst, men anser likevel ikke at aktivt skogbruk er særlig aktuelt innenfor lokaliteter av olivinskog. Landbruksdirektoratet mener at den negative påvirkningen en status som utvalgt naturtype vil kunne ha på skogbruket vil være gjennom meldeplikt for skogbrukstiltak på omkringliggende arealer og at det derfor er viktig at hvilke tiltak som er meldepliktige og hvor langt ut meldeplikten strekker seg, er godt balansert mellom hensynet til naturtypen og til eventuelt omkringliggende skogbruk.

Direktoratet for mineralforvaltning finner det sannsynlig at det kan oppstå en målkonflikt mellom ønsket om å bevare den kritisk truede naturtypen olivinskog og behov for å utvinne industrimineralet olivin. På kort sikt er det mest sannsynlig at en eventuell konflikt vil kunne oppstå i forbindelse med behov for undersøkelser av forekomster og i forbindelse med utvidelser av dagens uttaksområder. På lengre sikt, eller ved en betydelig økning i etterspørsel av olivin, kan det også oppstå konflikter knyttet til etablering av nye uttak. Produksjonen i Norge står for minst 50 % av verdens totale produksjon av olivin, og at produksjonen kan økes dersom etterspørselen øker.

4.5. Departementets vurderinger

Høringsinstansene er delt i synet på om olivinskog bør bli utvalgt naturtype. Departementet vurderer likevel at det ikke er fremkommet noe i høringen som tilsier at forslaget fra Miljødirektoratet ikke følges opp. Departementet slutter seg til direktoratets vurderinger. Virkemiddelet utvalgt naturtype vil bidra til langsiktig ivaretagelse av olivinskog, og slik bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet natur.

Om avgrensning og definisjon av olivinskog

Når det gjelder innspillene om definisjon og avgrensning, legger departementet til grunn definisjonen av olivinskog slik den er gitt av Artsdatabanken. Avgrensningen er laget av Artsdatabanken som en del av kartleggingsystemet Natur i Norge, og det er den samme som er brukt i vurdering av rødlistestatus. Departementet viser til at olivinskog er meget godt kartlagt, med betydelig lavere mørketall enn for de fleste andre naturtyper. Miljødirektoratet har gjort en nærmere gjennomgang av kjente forekomster, og søk på ikke-kartlagte olivinområder («raudberg-områder»); særlig på kysten av Nord-Trøndelag og Nordland), og anslår det reelle arealet/antallet til ikke å overskride 10 km² og 50 lokaliteter.

Noen høringsinstanser har pekt på at det er en forutsetning at berørte grunneiere ved et ev. vedtak om utvelgelse av olivinskog må få kartfestet informasjon om dette. Det er også viktig at grunneiere/rettighetshavere får klar og entydig informasjon om hvilke regler som gjelder i områdene som inngår som utvalgt naturtype. Departementet viser til at det er fylkesmannens oppgave om å informere og gi veiledning til kommuner, grunneiere og andre berørte om

forvaltning, tilskuddsordninger og bruk av områder med olivinskog. Det er standard prosedyre at når en art blir prioritert eller en naturtype utvalgt, får fylkesmannen i fylkene med kartlagte lokaliteter et oppdrag om å informere om dette til aktuelle aktører.

Noen høringsinstanser har pekt på at tiltak utenfor lokalitetene kan påvirke økologien i lokalitetene negativt. Departementet viser til at naturmangfoldloven ikke har bestemmelser som gjør det mulig å definere buffersoner rundt forekomster av utvalgte naturtyper. Bestemmelsene om forekomster av utvalgte naturtyper gjelder primært de avgrensede forekomstene. Tiltak som gjennomføres utenfor forekomsten er likevel ikke uten betydning for dens økologiske tilstand og hvilke hensyn som skal tas. For meldepliktige jord- eller skogbrukstiltak er det avgjørende for meldeplikten om tiltaket "berører forekomster av utvalgt naturtype", jf. naturmangfoldloven § 54 og § 55. Når myndigheten skal vurdere slike og andre tiltak skal det "tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås", jf. § 53 annet ledd. Dette betyr at grunneiere eller myndigheten må vurdere om et planlagte tiltak like utenfor en kartfestet forekomst av olivinskog, må ta hensyn til om tiltaket kan påvirke forekomstens økologiske tilstand.

For skogbrukstiltak gjelder følgende, jf. naturmangfoldloven § 54 tredje punktum: *"Finner kommunen at tiltaket kan medføre forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, kan kommunen nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med reglene i [lov 27. mai 2005 nr. 31](#) om skogbruk (skogbrukslova) § 6 fjerde ledd eller § 8 annet ledd."* Skogbruksloven § 6 fjerde ledd gir kommunen hjemmel til å nekte skogeier å gjennomføre tiltak som kan ha store negative effekter på miljøverdier, også vannforekomster.) Kommunen vil derfor også ha hjemmel til å nekte eller sette vilkår for tiltak utenfor en forekomst av en olivinskog. Etter naturmangfoldloven § 53 første ledd gjelder det en særskilt aktsomhetsplikt for forekomster av utvalgte naturtyper.

Om andre mulige virkemidler

Når det gjelder innspill knyttet til muligheten for å ta ut skog for båtbygging og konsekvenser for båtbyggertradisjonen understreker departementet at reglene om utvalgte naturtyper ikke innebærer vern, men regler om bærekraftig bruk, der kommunene har et stort handlingsrom. Departementet viser til §54 i naturmangfoldloven om meldeplikt for skogbrukstiltak som sier at tiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Kommunen har myndighet til å vurdere om uttak til tømmer til båtbygging forringer den økologiske integriteten til den utvalgte naturtypen og bør gjennomføres eller ikke.

Dette gjelder også for utvinning av mineralet olivin. Departementet minner om at utvalgt naturtype innebærer regler om bærekraftig bruk og at avgjørelser som innebærer meldeplikt tas av kommunen. Departementet merker seg videre opplysningene i uttalelsene fra Direktoratet for mineralforvaltning om at ressursene innenfor dagens konsesjonsområder er tilstrekkelige for drift i 150 år gitt dagens etterspørsel og at det ikke kan forventes at det åpnes nye olivingruver i Norge

i nærmeste framtid. Departementet legger dermed til grunn at drift innenfor dagens gruver i liten grad vil påvirkes av utvelgelsen, og kan på dette grunnlag ikke se at utvelgelsen vil ha noen reell betydning for tilgangen på olivin i overskuelig framtid. Departementet viser videre til at utvelgelsen ikke vil ha betydning for utvinning av olivin fra areal som ikke er dekket med olivinskog. I følge NGU er olivinforekomsten som i dag drives som dagbrudd stor, og dekker kanskje det eksisterende behovet i flere tiår fremover. NGU har per i dag undersøkt og registrert 20 ressurser for olivin i Norge som kan bli økonomisk viktige i fremtiden. Av disse er 14 ressurser ikke i konflikt med olivinskog. Fire har direkte overlapp med olivinskog, og videre to har direkte nærliggende/tilgrensende olivinskog.

Volda kommune mener høringen er uklar blant annet i forhold til skjøtselsplaner. Departementet viser til at kombinasjonen av en handlingsplan for olivinskog og skjøtselsplaner for de lokalitetene som trenger det vil klare opp i de momentene Volda kommune tar opp. Fylkesmannen vil bidra til skjøtselsavtaler og skjøtselsplaner og klargjøre hvilke aktiviteter som vil være positive, nøytrale og negative for naturtypen. Fylkesmannen vil også gå ut med informasjon til grunneiere og rettighetshavere om hvor forekomstene av utvalgte naturtyper finnes, informasjon om tilskuddsordninger, og ha dialog med kommuner, grunneiere, tiltakshavere og andre aktører i lokalmiljøet om hvordan forekomstene bør skjottes. Utvelgingen vil medføre en begrensning i adgangen til å gjennomføre hogst og andre skogbrukstiltak innenfor forekomstene i den grad tiltaket vil medføre en slik forringelse. I Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken, 2018) pekes det særlig på flatehogst og treslagsskifte til gran som trusler for naturtypens økologiske tilstand. Hvordan dette skal håndteres for hver enkelt lokalitet vil bli klargjort i skjøtselsplanene.

5. Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone som utvalgt naturtype

5.1. Status og utbredelse

Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone er en artsrik naturtype med svært begrenset utbredelses- og forekomstareal. Røddlistestatus for naturtypen var i 2011 VU (sårbar) og i 2018 sterkt truet ("Endangered", EN). Bakgrunnen for at naturtypen har endret røddlistestatus fra 2011 til 2018 er bedre kunnskap – det er gjennomført mer kartlegging siden røddlistevurderingen fra 2011, og det er brukt nytolkning av data til å vise at arealtapet i perioden 1997-2014 er stort (> 50 %) og at ethvert tap av areal i den neste 30-årsperioden vil gi et samlet arealtap på > 50 % innenfor en vurderingsperiode på 50 år, slik at naturtypen oppfyller kriteriene til sterkt truet, og ikke sårbar ([Artsdatabanken, 2018](#))¹

For oversikt over kartlagte forekomster, jf. tilgjengelige kartdata for åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone, vises det til innsynsløsningen som ligger [her](https://arce.is/0vufaj) (<https://arce.is/0vufaj>).

Kartgrunnlaget for naturtypen omfatter lokaliteter kartlagt etter den til enhver tid gjeldende metodikk. Det er kartlagt åpen grunnlendt kalkmark i henhold til *DN-håndbok 13 – Kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold*, og etter *Natur i Norge* og Miljødirektoratets

kartleggingsinstruksjoner. Samlet kartfestet areal av åpen grunnlendt kalkmark i Norge er på omlag 2 kvadratkilometer (2,12 kvadratkilometer) fordelt på til sammen 637 forekomster i små og spredte forekomster. I overkant av 80 % av det totale arealet ligger i kommunene Bærum, Oslo, Asker, Hole, Nesodden og Bamble. I tillegg til disse 2,12 kvadratkilometerne er det kjent noe utbredelse og forekomster utover det som er kartfestet i de tilgjengelige kartlagene. Totalt anslag for samlet areal for naturtypen er derfor et sted mellom to og tre kvadratkilometer. Om lag halvparten (50-60 %) av det totale arealet ligger innenfor verneområder. Disse arealene faller dermed bort da reglene om utvalgte naturtyper ikke gjelder i verneområder. Ved utvelgelse vil dermed 40-50 % av det totale arealet for naturtypen, anslagsvis mellom 0,8 og 1,5 kvadratkilometer, bli omfattet av reglene om utvalgte naturtyper.

Det antas at en stor del av forekomstene er kartlagt innenfor kjerneområdet for naturtypen, i Oslo, Akershus og Telemark, men at det også finnes noe mer av naturtypen enn det som er kartlagt her. Man kan også forvente noen forekomster i Rogaland.

5.2 Forslaget i høringsnotatet

Hjemmelsgrunnlag

Ved vurderingen av åpen grunnlendt kalkmark som utvalgt naturtype har Miljødirektoratet i samsvar med naturmangfoldloven § 52 annet ledd bokstav a, lagt vesentlig vekt på at naturtypen i boreonemoral sone er klassifisert som sterkt truet (EN) på Norsk Rødliste for naturtyper 2018, og dermed har en tilstand som strider mot forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 4. Se for øvrig omtale i punkt 4.2.

Hva utvelgelsen innebærer

Se omtale i punkt 4.2.

Avgrensning/definisjon

Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone følger avgrensninga i Norsk rødliste for naturtyper 2018.

Åpen grunnlendt kalkmark omfatter jorddekt åpen naturmark på svært kalkrike bergarter under skoggrensa. Naturtypen omfatter overganger mellom nakent berg og skogsmark, der hvor faktorer som grunt jordsmonn, tørke, sterk vindeksponering og saltsprut forhindrer trevekst. Den finnes på hyller og som jorddekte arealer bl.a. i forsenkninger og sprekker i områder dominert av nakent berg og i overganger mellom nakent berg og skog. Naturtypen dannes også langs kysten ved primærsuksesjon etter landheving der hvor jordsmonnutvikling på berg foregår langsomt.

Naturtypen er begrenset til områder med kalkrik berggrunn og et varmt og tørt klima og forekommer naturlig som små og fragmenterte forekomster i tilknytning til åpne og eksponerte kyst- og innsjønære områder. Åpen grunnlendt kalkmark har et svært begrenset utbredelses- og forekomstareal i Norge.

Småskalamosaikk er et trekk ved åpen grunnlendt kalkmark som danner grunnlag for et spesielt rikt artsmangfold på ofte begrenset areal. Suksesjon/gjengroing gir på sikt endring av naturtypen til fastmarkskogsmark og arealtap av naturtypen. Åpen grunnlendt kalkmark er levested for et stort mangfold av arter fra ulike artsgrupper. Det er mange truede og nær truede arter tilknyttet naturtypen, slik som karplanter, sopp, invertbrater, lav og moser. Den prioriterte arten dragehode (*Dracocephalum ryuschi*) er også tilknyttet naturtypen.

Areal av naturtypen defineres som tapt når gjengroing har ført til overgang til fastmarkskogsmark eller substratet er borte (ved nedbygging o.l.).

Naturtypen avgrenses til de arealene som faller inn under boreonemoral sone. Inndeling i vegetasjonssoner/bioklimatiske soner for Norge er beskrevet bl.a. i Natur i Norge (NIN) og Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon (Moen 1998). Kart over soneinndelingen finnes i Moen 1998. I NIN-systemet legger man til grunn at det som i Moen 1998 angis som nemoral sone, inngår i den boreonemorale sonen. For øvrig samsvarer beskrivelse av sonen. Den foreslåtte utvalgte naturtypen følger avgrensningen i beslutningsgrunnlaget og i Norsk rødliste for naturtyper 2018, hvor NiN ligger til grunn.

I NIN er boreonemoral sone angitt som den bioklimatiske sonen som utgjør overgangen mellom den nemorale lauvskogsregionen og den boreale barksogsregionen. I Norge forekommer boreonemoral sone bare flekkvis i Midt-Norge, og den er smal på ytre kyst av nordlige del av Vestlandet, der den delvis går innover fjordene. Boreonemoral sone blir bredere og mer omfattende sørover på Vestlandet og Sørlandet, og videre østover dekker den Oslofjordområdet og størstedelen av Vestfold og Østfold. Sonen finnes også stedvis ved Mjøsa og Tyrifjorden. Følgende definisjon av naturtypen foreslås inkludert i forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, som nytt nummer 7 i forskriftens § 3:

"åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone er jorddekt åpen naturmark på svært kalkrike bergarter under skoggrensa og som forekommer i boreonemoral sone. Med boreonemoral sone menes den bioklimatiske sonen slik den er angitt i NIN-systemet."

Mulige virkemidler for å ta vare på naturtypen

De viktigste påvirkningsfaktorene for naturtypen er, jf. Norsk rødliste for naturtyper 2018, gjengroing, fremmede arter, klimaendringer, rekreasjon/turisme, nitrogenpåvirkning og nedbygging. Gjengroing er både en naturlig prosess i en langsom suksesjon mot skogsmark, men også et resultat av reduksjon i beitepåvirkning, da mange av arealene av åpen grunnlendt kalkmark har vært benyttet til beite. Fremmede arter er i dag et betydelig problem i naturtypen, særlig i indre Oslofjord. Det er totalt sett et svært høyt antall fremmede arter som er observert innenfor naturtypen, og mange av disse har stor økologisk risiko. Naturtypen finnes i all hovedsak i viktige rekreasjonsområder og benyttes i stort omfang til friluftsliv, og dette medfører at mange forekomster er sterkt påvirket av slitasje. Presset er aller størst i Oslofjorden, men også lokalt i

Grenlandsområdet. For arealene ved Tyrifjorden og Mjøsa er denne problematikken med noen unntak mindre aktuell.

Naturtypen ligger i et av de største pressområdene i landet og vil derfor kunne være derfor svært attraktivt for ulike utbyggingsformål, inkludert både helårsboliger, fritidsboliger og industri-/næringsformål. Arealreduksjonen antas å være større i boreonemoral sone enn i landet forøvrig grunnet stort utbyggingspress. Tilstandsreduksjonen antas også å være større her, knyttet til raskere gjengroing og større negativ påvirkning fra fremmede arter. Røddlistevurderingen fra 2018 angir at ca. 50 % av arealet er tapt siste 50 år gjennom en kombinasjon av nedbygging og gjengroing, og at mer enn 50 % av arealet per 2018 vil være tapt innenfor en 50-årsperiode. Naturtypen har svært begrenset utbredelses- og forekomstareal og pågående reduksjon i areal og tilstand. Videre har naturtypen både historisk og pågående tilstandsreduksjon.

Miljødirektoratet anbefaler en kombinasjon av skjøtsel, bekjempelse av fremmede arter og stans av nedbygging. Økonomiske virkemidler inngår også i anbefalt virkemiddelpakke. Det vil være ressurskrevende og lite hensiktsmessig å sikre alle lokaliteter gjennom områdevern. Bruk av områdevern som eneste virkemiddel vil også kunne føre til at nye lokaliteter ikke får tilstrekkelig beskyttelse, fordi de ikke er omfattet av et verneområde. Utvalgt naturtype er et egnet virkemiddel for å håndtere variasjonen i typer påvirkningsfaktorer og aktuelle tiltak for naturtypen. Målretting og prioritering av tiltak kan iverksettes i større grad dersom naturtypen får status som utvalgt naturtype. I tilrådingen fra Miljødirektoratet av 14. desember 2018 anbefales det derfor at sikring av areal gjennomføres ved vern som naturreservat av de viktigste områdene og utvalgt naturtype for øvrige lokaliteter og at dette prioriteres høyt for naturtypen.

Det totale arealet av naturtypen er sannsynligvis mellom 2 og 3 km². En stor andel av forekomstene er kartlagt innenfor kjerneområdet rundt Oslofjorden.

Skjøtsel og fjerning av fremmede arter i verneområder anbefales gjennomført av forvaltningsmyndighet ved bruk av budsjettpost for drift av verneområder. Utenfor verneområder anbefales det bruk av ny budsjettpost/driftspost for ivaretagelse av truet natur. Per i dag kan det her benyttes ulike tilskuddsposter, både de som ligger til miljøforvaltninga og sektorene, eksempelvis miljøtiltak i skog (NMSK).

5.3. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

Virkemiddelet utvalgt naturtype vil bidra til langsiktig ivaretagelse av åpen grunnlendt kalkmark, og bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet natur. Gjennomføring av de anbefalte virkemidlene for åpen grunnlendt kalkmark gir 95-100 % sannsynlighet for å beholde nåværende rødlistestatus som er VU (sårbar). Det vil si at man unngår nedgang for naturtypen.

Økonomiske og administrative konsekvenser for grunneiere og rettighetshavere

Den generelle betydningen av utvelgelsen følger av naturmangfoldloven §§ 53 til 56.

Konsekvensene for grunneiere og rettighetshavere som følge av utvelgelsen av åpen grunnlendt kalkmark som utvalgt naturtype, beror på hvordan kommunene og andre myndigheter forvalter forekomstene og hvilke eier- og bruksinteresser som gjør seg gjeldende i de konkrete sakene. Ulike utbyggingsprosjekter og næringsutvikling er de mest aktuelle interessene som må avveies mot hensynet til den utvalgte naturtypen. Ordningen har karakter av en statlig retningslinje for bærekraftig bruk av utvalgte naturtyper. Det legges ikke opp til et beskyttelsesnivå som innebærer at pågående næringsvirksomhet må opphøre eller bli vesentlig vanskeliggjort. Med ordningen vil også kunstgjødsling og kalking bli meldepliktig.

Åpen grunnlendt kalkmark finnes stort sett som små, spredte forekomster. Dermed vil det være rimelig å anta at man i mange tilfeller kan unngå å berøre forekomster av naturtypen gjennom god planlegging og lokalisering av for eksempel utbygging eller tilrettelegging for ferdsel.

Omfanget av tiltak som er aktuelle for meldeplikt i åpen grunnlendt kalkmark er trolig svært lavt, ettersom disse arealene ikke er spesielt aktuelle for jordbruks- og skogbrukstiltak. Noen jordbruks- og skogbrukstiltak kan være aktuelle som skjøtselstiltak med positiv effekt for naturtypen, eksempelvis beitebruk. Disse vil antakeligvis i hovedsak være behandlet gjennom vedtak av offentlige myndigheter om tilskudd eller avtaler mellom offentlig myndigheter og private om tiltak.

Ved vedtak om åpen grunnlendt kalkmark som utvalgt naturtype, skal naturtypen også tillegges større vekt ved fordeling av tilskudd. Etter naturmangfoldloven § 53 sjette ledd kan det offentlige inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av en forekomst av en utvalgt naturtype. En mulig følge av dette er at grunneiere med åpen grunnlendt kalkmark på sin eiendom, eller andre tiltakshavere på arealet, i større grad kan få muligheter til støtte til slike tiltak, og at tilskuddene og tiltakene kan bli mer forutsigbare. Det er vanskelig å anslå hvor stor økning i tildelte tilskudd en utvelgelse av naturtypen kan gi sammenlignet med tildelinger på dagens nivå.

Økonomiske og administrative konsekvenser for kommuner

Reglene om utvalgte naturtyper antas ikke å ha nevneverdige økonomiske konsekvenser for kommunene.

Kommuner som har forekomster av utvalgte naturtyper, vil i forvaltningen av disse måtte forholde seg til naturmangfoldlovens regler side om side med plan- og bygningsloven og sektorregelverk som de har myndighet etter. Kommunene vil som myndighet etter plan- og bygningsloven og andre lover, få en sentral rolle i arbeidet med å forvalte utvalgte naturtyper, men ordningen er ikke vurdert å ha større administrative eller økonomiske konsekvenser med hensyn til oppfølgingen i den kommunale forvaltningen, jf. Ot prp. nr. 52. på s. 363. Dette har sammenheng med at vedtak fremdeles skal fattes etter andre lovverk enn naturmangfoldloven. Det kan imidlertid bli noe

merarbeid i forbindelse med saksbehandling av meldepliktige jord- og skogbrukstiltak og kunngjøring av tillatelser til inngrep etter §§ 54 til 56 i naturmangfoldloven. Det er imidlertid ikke grunn til å anta at dette vil dreie seg om mange saker per kommune. De administrative konsekvenser av meldepliktordningen blir derfor også begrenset.

Status som utvalgt naturtype medfører en forenklet forvaltning for kommuner og andre myndigheter som skal forvalte og fatte beslutninger som kan skade eller ødelegge slike naturtyper. Det at staten har valgt ut noen naturtyper som utvalgte naturtyper innebærer at disse skal tillegges større vekt i saker i forvaltningen enn naturtyper som ikke er utvalgt. Vedtak som berører utvalgte naturtyper skal registreres i Miljøvedtaksregisteret. Det vil forenkle forvaltningen av natur i Norge. På sikt vil derfor utvalgte naturtyper kunne medføre besparelser både for fylkesmenn, kommuner og andre.

Økonomiske og administrative konsekvenser for staten

Det er behov for skjøtsel av naturtypen. Naturmangfoldloven § 52 fjerde ledd sier at "der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av naturtypen, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre naturtypen". Dette betyr at det ved utvelgelse må utarbeides handlingsplan for naturtypen. Det må avsettes ressurser til dette innenfor gjeldende budsjetttrammer.

Det er etablert en ordning på statsbudsjettet med tilskudd til truede naturtyper, herunder utvalgte naturtyper. Det vil bli lagt vekt på å gi tilskudd til tiltak i utvalgte naturtyper. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen knyttet til ordningen vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

Forskriften om utvalgte naturtyper medfører ingen endring mht. forvaltningsmyndighet. Naturtypen har inngått i tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper (og vært søkbar i søknadssenteret) siden 2015.

Fylkesmannen vil måtte avsette ressurser for å nå ut med informasjon til grunneiere og rettighetshavere om hvor forekomstene av den utvalgte naturtypen finnes, til informasjon om tilskuddsordninger, og til dialog med kommuner, grunneiere, tiltakshavere og andre aktører i lokalmiljøet om hvordan forekomstene bør skjøttes. Videre må fylkesmannen bidra til skjøtelsesavtaler og skjøtelsplaner og klargjøre hvilke aktiviteter som vil være positive, nøytrale og negative for naturtypen.

5.4. Innspill i høringen

Bærum kommune, Fylkesmannen i Trøndelag, Fylkesmannen i Vestfold og Telemark, Fylkesmannen i Oslo og Viken, Fylkesmannen i Vestfold, Landbruksdirektoratet, Naturvernforbundet, Nordre Follo kommune, Norsk botanisk forening, Oslo kommune, Riksantikvaren, Stiftelsen Biofokus og WWF stiller seg positive til at åpen grunnlendt kalkmark blir utnevnt til utvalgt naturtype.

Bærum kommune opplever at naturtypens status som sterkt truet på Norsk rødliste for naturtyper 2018, eksisterende reguleringsbestemmelser, og byggeforbud i strandsonen ikke er tilstrekkelig for å hindre arealendringer i områder med åpen grunnlendt kalkmark utenfor verneområder. Bærum kommune ser generelt at områder med utvalgte naturtyper eller prioriterte arter har en sterkere beskyttelse mot inngrep både i omsøkte byggesaker og ved ulovlighetsoppfølging av andre skadelige tiltak, og forslaget vil styrke naturtypens beskyttelse mot utbygging og andre arealendringer, samt kommunens mulighet til å følge opp ulovlige tiltak som berører naturtypen. Samtidig ønsker Bærum kommune å gjøre oppmerksom på at det også fra statlig hold må prioriteres å oppdatere eksisterende kartlegging av naturtypen, slik at forskriften om utvalgte naturtyper blir et presist virkemiddel i arealforvaltningen.

Oslo kommune er en av de kommunene i Norge som har flest forekomster av naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Kommunen har således et spesielt nasjonalt ansvar for å ta vare på denne sterkt truede naturtypen, som også er et hotspot-habitat for truede arter og et verdifullt miljø for ansvarsarter. Oslo kommune anerkjenner samtidig at er det utfordringer forbundet med å forebygge inngrep som forringer og ødelegger naturtypelokaliteter med åpen grunnlendt kalkmark, og anser at inkludering av åpen grunnlendt kalkmark som en utvalgt naturtype vil være et viktig og målrettet bidrag for å ivareta naturtypen.

Fylkesmannen i Oslo og Viken fremhever at statusen til naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i 2018 gikk fra sårbar til sterkt truet på rødlista for naturtyper og at det derfor er på sin plass å sette i verk tiltak for å sikre at naturtypen ikke får en dårligere status i løpet av de neste 15 årene. I fylkene Oslo og Viken er lokalitetene små, mange av dem ligger på offentlig eller privat grunn som ikke er vernet, og de er sterkt utsatt for press som nedbygging, fremmede arter og slitasje fra friluftsliv.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark påpeker at en betydelig andel av forekomstene i fylket er omfattet av andre samfunnsinteresser som gjør utbygging mindre aktuelt, spesielt byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen. Dette forhindrer likevel ikke gjengroing og diffus påvirkning / omdisponering som ikke fanges opp av byggeforbudet i strandsonen, noe som lettere kan følges opp ved bruk av utvalgt naturtype som virkemiddel.

Fylkesmannen i Vestland mener at ut fra den svært avgrensa forekomsten av naturtypen, og flere åpenbare trusler knyttet til forekomster nær områder med stor menneskelig aktivitet, er status som utvalgt naturtype et logisk og nødvendig tiltak. Fylkesmannen hevder at med et samlet areal på mellom 2 og 3 km² på landsbasis er de fleste lokalitetene så små at statusen heller ikke kan få store samfunnsmessige virkninger utover at det kan bli nødvendig med ferdselsrestriksjoner i enkelte lokaliteter.

Fylkesmannen i Trøndelag peker på at trusselen for denne naturtypen i Trøndelag er intensiv friluftslivsbruk og nedbygging, da i hovedsak nedbygging til hytter. Fylkesmannen mener derfor

at det er svært viktig at det framover også fokuseres på friluftsliv som en trussel for naturtypen, slik at friluftsliv blir en faktor som skal vurderes i områder med denne sårbare naturtypen.

Definisjon/avgrensning

Naturvernforbundet frykter at den snevre definisjonen av den utvalgte naturtypen vil føre til at mange av forekomstene risikere å falle utenfor. De mener at definisjonen bør treffe hele arealet med arter som er knyttet til slike habitater, ikke bare smale striper som fører til økt fragmentering av et allerede marginalt areal under sterkt press. Naturvernforbundet hevder videre at en for snever definisjon også vil føre til utfordringer for kartlegging av den utvalgte naturtypen og en kunnskapsbasert og langsiktig god forvaltning. Videre mener Naturvernforbundet at det er viktig at alle typer åpen grunnlendt kalkmark i alle vegetasjonssoner inngår, ikke bare i borenemoral sone, og at det er viktig at det innføres gode buffersoner og økologisk baserte skjøtelsesplaner for hver enkelt lokalitet.

Stiftelsen Biofokus ser en klar risiko for at mange lokaliteter, deler av lokaliteter og mye av det truede artsmangfoldet knyttet til dette økosystemet, vil falle utenfor den utvalgte naturtypen, med den strenge definisjonen av naturtypen som brukes i høringsforslaget. Stiftelsen bemerker at forvaltningsenheten slik den er definert med flere grunntyper i faggrunnlag for handlingsplan for åpen kalkmark i 2011 er i seg selv svært liten, og at per 2020 er snittarealet på lokaliteter med naturtypen i Naturbase på 3,2 daa. Ved å gi egen juridisk status til bare en snever del av dette i utgangspunktet begrensede arealet, vil også kunne gi betydelige utfordringer rent forvaltningsmessig. Det anbefales derfor at man vurderer muligheten for å innlemme andre relevante grunntyper i definisjon og avgrensning av økologiske funksjonsområder rundt alle forekomster med åpen grunnlendt kalkmark for å legge til rette for en helhetlig forvaltning av naturverdiene knyttet til dette naturmiljøet.

WWF vil påpeke at en for streng definisjon/avgrensning av naturtypen i forvaltningen vil være lite hensiktsmessig for forvaltningen og for å klare å ivareta artene som er knyttet til naturtypen, ettersom åpen grunnlendt kalkmark ofte opptrer i form av smale striper på/ved berg eller inngår i en mosaikk med andre naturtyper. WWF mener det derfor bør legges vekt på å avgrense identifiserte lokaliteter som en del av en slik mosaikk, og inkludere blant annet overganger mot andre naturtyper. WWF fremhever at det også vil gi en form for buffersoner, samt gjøre det enklere med skjøtsel, som ved fjerning av fremmede arter, og andre tiltak for å bevare det unike artsmangfoldet som naturtypen gir livsmiljø til.

Andre mulige virkemidler for å ta vare på naturtypen

Fylkesmannen i Trøndelag mener at virkemiddelet utvalgt naturtype bør kombineres med områdevern der dette er naturlig.

Fylkesmannen i Oslo og Viken mener at det vil være behov for vern av flere lokaliteter med naturtypen selv om naturtypen får status som utvalgt naturtype, i form av supplerende vern. Fylkesmannen poengterer at det er viktig at det bevilges tilstrekkelig med midler til driftsposten

som skal ivareta verneområdene og verdiene der og at det vil ivareta lokaliteter med naturtypen åpen grunnlendt kalkmark som allerede er vernet.

Tilskuddsordninger, skjøtsel og kartlegging

Forsvarsdepartementet og Forsvarsbygg bemerker at naturtypen åpen grunnlendt kalkmark per i dag ikke kartlagt innen forsvarets arealer, men finner det likevel sannsynlig at naturtypen finnes på noen av deres kystnære områder. Med bakgrunn i Forsvarets bruk i øvingsområder ønsker Forsvarsbygg derfor å ha en dialog vedrørende utarbeidelsen av handlingsplanen for åpen grunnlendt kalkmark, for å sikre at Forsvarets interesser for arealbruk til øving blir tatt med i beskrivelsene.

Fylkesmannen i Oslo og Viken er positiv til at naturtypen ved å bli utvalgt får en høyere prioritet ved tildeling av midler i tilskuddsordningen og mener at det i tillegg til tilskuddsordningene må settes av driftsmidler som kan gå til utarbeidelse av skjøtelsesplaner, kartlegging og overvåking, og skjøtsel dersom det ikke kommer tilfredsstillende tilskuddssøknader. Fylkesmannen erfarer at hvis man får en egen driftspost til å ivareta naturtyper og tar en mer aktiv rolle i tilskuddsordningen, kan man få en god skjøtsel av lokalitetene.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark hevder at tilskuddsordningen for truede naturtyper i liten grad benyttes til skjøtsel av lokaliteter med åpen grunnlendt kalkmark i dag, men mener at dette vil kunne øke i omfang gjennom eventuelt ny status som utvalgt naturtype, blant annet som følge av direkte informasjon til grunneiere som har forekomster av naturtypen på sin eiendom.

Fylkesmannen i Trøndelag mener at det er viktig at det også legges opp til økonomiske insentiver som stimulerer grunneiere til å drive aktiv skjøtsel av lokalitetene.

Landbruksdirektoratet fremhever at beite kan bidra positivt til å holde naturtypen i hevd gjennom forhindring av gjengroing, og at mange av arealene av åpen grunnlendt kalkmark har vært benyttet til beite. Det stimuleres til beite gjennom ulike tilskuddsordninger i jordbruket, og Landbruksdirektoratet mener en utvelgelse av åpen grunnlendt kalkmark kan øke bevisstheten rundt naturtypen og gjøre det mer aktuelt å søke på tilskudd til beiting av slike arealer.

Norsk botanisk forening mener at det bør gjennomføres en analyse over hvilke tiltak som kan gjøres for å redusere slitasje på naturtypen og at informasjon må gis til befolkningen om verdien av grunnlendt kalkmark og om hvordan man bør ferdes der.

Konsekvenser for næringsvirksomhet

Landbruksdirektoratet anser at en utvelgelse av åpen grunnlendt kalkmark til utvalgt naturtype vil gi små negative konsekvenser for jord- og skogbruket på nasjonalt nivå, men at dette vil avhenge av hvor langt meldeplikten for jord- og skogbrukstiltak i tilknytning til naturtypen går og forutsetter derfor at de involveres i en grundig prosess om dette i etterkant av utvelgelsen.

Norges Skogeierforbund mener at ved en eventuell utvelgelse av "åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone" bør det i tilhørende handlingsplan gjøres en konkretisering av hvilke tiltak som forventes å påvirke naturtypen negativt vektet opp imot eventuelle konsekvenser for næringsutøvelse på omkringliggende areal.

5.5. Departementets vurderinger

Høringsforslaget om å gi åpen grunnlendt kalkmark status som utvalgt naturtype har bred støtte hos høringsinstansene. Ingen av instansene har innvendinger til forslaget.

Virkemiddelet utvalgt naturtype vil bidra til langsiktig ivaretagelse av åpen grunnlendt kalkmark, og slik bidra til det nasjonale målet om å hindre utrydding og bedre tilstand for truet natur.

Klima- og miljødepartementet vil imøtekomme ønsket fra Forsvarsbygg og Forsvarsdepartementet om at hensynet til Forsvarets øvingsaktivitet omtales i handlingsplanen for naturtypen, og Norsk Skogeierforbund sitt ønske om en konkretisering i planen av hvilke tiltak som forventes å påvirke naturtypen negativt, i tillegg til at forhold til næringsutøvelse på omkringliggende areal omtales. Departementet vil også følge opp Landbruksdirektoratets forutsetning om dialog i forbindelse med klargjøring av meldepliktige tiltak for naturtypen.

Naturvernforbundet, Stiftelsen Biofokus og WWF uttrykker bekymring for at naturtypen er så strengt avgrenset at mange områder med kvaliteter som tilsvarer eller komplementerer UN-forekomster vil falle utenfor definisjonen av utvalgt naturtype, eller at forekomster av naturtypen vil bli definert til så små i areal at de ikke på en faglig tilfredsstillende måte sikrer det store artsmangfoldet knyttet til disse økosystemene. Departementet viser til at hensynet til forekomstenes økologiske tilstand, herunder artsmangfold knyttet til forekomstene, vil vektlegges ved fastsetting av meldepliktige tiltak for naturtypen samt i vurderinger etter naturmangfoldloven § 53.

Fylkesmannen i Trøndelag mener at det er svært viktig at det framover også fokuseres på friluftsliv som en trussel for naturtypen. Norsk Botanisk Forening mener at det bør være klare bestemmelser om hensyn til forekomstene i forskriften, og foreslår tiltak for kunnskapsheving. Landbruksdirektoratet påpeker at plassering og jordsmonn tilsier at det i liten grad er aktuelt med ordinær jordbruksdrift på arealer med åpen grunnlendt kalkmark, men fremhever at beite kan bidra positivt til å holde naturtypen i hevd og mener en utvelgelse av åpen grunnlendt kalkmark kan øke bevisstheten rundt naturtypen og gjøre det mer aktuelt å søke på tilskudd til beiting av slike arealer. Flere fylkesmenn fremhever også tilskudd til ivaretagelse av forekomster som viktig. Klima- og miljødepartementet mener dette er aktuelle tema å inkludere i handlingsplan for naturtypen, og i skjøtelsesplaner for enkeltforekomster.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

1. Forskrift om elfenbenslav (*Heterodermia speciosa*) som prioritert art med økologisk funksjonsområde etter naturmangfoldloven fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1).
2. Forskrift om endring i forskrift 13. mai 2011 nr. 512 om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 2).

Vedlegg 1

Forskrift om elfenbenslav som prioritert art

Fastsatt ved kongelig resolusjon 4. desember 2020 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 23, 24 og 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1 *Elfenbenslav som prioritert art*

Elfenbenslav (*Heterodermia speciosa*) utpekes som prioritert art.

§ 2 *Formål*

Formålet med forskriften er å ivareta elfenbenslav i samsvar med forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 første ledd.

§ 3 *Forbud mot uttak, skade og ødeleggelse*

Enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av elfenbenslav er forbudt. Som ødeleggelse regnes fysisk og kjemisk påvirkning av artens voksesteder på en slik måte at arten påvirkes negativt, herunder direkte påvirkning, ødeleggelse eller fjerning av steiner, trær, bergvegger eller annet som arten vokser på, samt andre handlinger som er egnet til å skade, forandre, tildekke, forstyrre eller på annen måte forringe forekomster av arten.

§ 4 *Artens økologiske funksjonsområde*

Som økologisk funksjonsområde for elfenbenslav regnes artens leveområde, forstått som steiner, trær, bergvegger eller annet med forekomst av arten med tillegg av omkringliggende sone på 35 meter.

I det økologiske funksjonsområdet for elfenbenslav er bruk som tar hensyn til artens leveområder og ikke påvirker arten negativt tillatt. Annen bruk er ikke tillatt. Med unntak av de handlinger som er nevnt i tredje ledd, kan forvaltningsmyndigheten inngå avtale med grunneier eller rettighetshaver om hvilke handlinger som skal være tillatt, og hvilke som ikke skal være tillatt. Forbudet etter andre punktum gjelder ikke for handlinger som er regulert i avtalen.

Direkte fysiske inngrep (som utbygging, vegbygging, elveforbygging), skogplanting, forurensing, bruk av plantevernmidler, gjødsling og hogst er forbudt. Det er likevel tillatt å hogge løvtrær med stammediameter på 20 cm eller mindre målt 1,3 meter over bakken. Videre er plukkhogst av enkeltrær av barskog tillatt.

Dersom bestemmelsene i andre eller tredje ledd medfører en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk og et vesentlig tap, kan grunneier kreve at området vernes etter naturmangfoldloven kapittel V eller at det gjøres unntak fra prioriteringen for de aktuelle områdene etter § 8.

Dersom det planlegges inngrep i et økologisk funksjonsområde for elfenbenslav, kan forvaltningsmyndigheten kreve at følgene av det planlagte inngrepet for denne arten klarlegges, i samsvar med naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav c.

Ved vedtak etter annet lovverk, skal hensynet til arten og dens økologiske funksjonsområde ivaretas i samsvar med denne forskriften.

§ 5 Handlingsplan

Det skal utarbeides handlingsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel eller andre typer tiltak som er nødvendige for å ta vare på artens økologiske funksjonsområder.

§ 6 Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak i samsvar med naturmangfoldloven §47, jf. § 24 andre ledd, for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er nødvendig for å sikre bevaring av arten. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med andre, fortrinnsvis med grunneier, om slik skjøtsel.

§ 7 Forvaltningsmyndighet

Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet etter forskriften.

§ 8 Dispensasjon

Fylkesmannen kan, etter søknad, gjøre unntak fra forbudene i § 3, § 4 andre ledd andre punktum og § 4 tredje ledd, i samsvar med reglene i naturmangfoldloven § 24 femte ledd. Gjelder søknaden flere fylker, behandles den av Miljødirektoratet.

Ved søknad om dispensasjon fra forskriften, kan forvaltningsorganet kreve at følgene av det planlagte tiltaket for arten klarlegges, i samsvar med naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav c.

§ 9 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2

Forskrift om endring i forskrift 13. mai 2011 nr. 512 om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven

Fastsatt ved kongelig resolusjon 4. desember 2020 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 52, jf. §§ 53 til 56. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

I

I forskrift 13. mai 2011 nr. 512 om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven gjøres følgende endring:

§ 3 ny nr. 7 og 8 skal lyde:

7) åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone er jorddekt åpen naturmark som vokser på svært kalkrike bergarter under skoggrensa, og som forekommer i boreonemoral sone. Med boreonemoral sone menes den bioklimatiske sonen slik den er angitt i NIN-systemet.

8) olivinskog. Olivinskog omfatter fastmarksskogsmark på ultramafisk (ultrabasisisk) grunn. Med ultramafisk grunn menes fattig til moderat kalkrik berggrunn med magnesiumsilikat og jernsilikat og innslag av tungmetallholdige mineraler som serpentin. Olivinskog er kjennetegnet ved et spesielt artsmangfold i markvegetasjonen og oftest dominert av furu.

§ 5 skal lyde:

§ 5 Handlingsplan

Det skal utarbeides handlingsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel og andre tiltak for naturtypene nevnt i § 3 nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 8.

II

Forskriften trer i kraft straks.